

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD
ZABYTKAMI DLA MIASTA
KOŚCIANA NA LATA 2014 - 2017**

Autor opracowania: Katarzyna Bąkowska

Kościan, dnia 19 września 2014 roku

Spis treści	strona
1. Wprowadzenie	5
2. Podstawa prawna i założenia	5
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	6
3.1. Podstawowe definicje z zakresu opieki nad zabytkami	6
3.2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej	7
3.3. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	7
3.4. Ustawa o samorządzie gminnym	9
3.5. Inne uregulowania prawne	9
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	10
4.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami sporządzanymi na poziomie krajowym	10
4.1.1. Tezy do Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	10
4.1.2. Narodowa Strategia Kultury do roku 2020	12
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami sporządzanymi na poziomie wojewódzkim i powiatowym	13
4.2.1. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	13
4.2.2. Program opieki nad zabytkami Województwa wielkopolskiego na lata 2013-2016	14
4.2.3. Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Kościańskiego	14
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	15
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy	15
5.1.1. Wizja strategiczna dla miasta Kościana	15

5.1.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta	15
5.1.3. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	17
5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	29
5.2.1. Historia miasta	29
5.2.2. Wykaz zabytków nieruchomych na terenie miasta	34
5.2.3. Zabytki stanowiące własność Gminy Miejskiej Kościan	53
5.2.4. Zabytki archeologiczne	57
5.2.5. Zabytki ruchome	60
5.2.6. Stan zachowania zabytków	61
5.2.7. Gminna ewidencja zabytków	63
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	69
6.1. Silne strony	69
6.2. Słabe strony	70
6.3. Szanse	70
6.4. Zagrożenia	71
7. Założenia programowe	71
8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	74
9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	75
10. Realizacja i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	76
11. Instytucja zarządzająca gminnym programem opieki nad zabytkami	77
12. System monitorowania	78

1. WPROWADZENIE

Dziedzictwo kulturowe jest ważnym czynnikiem życia i działalności człowieka. Jako dobro publiczne stanowi dorobek materialny i duchowy ludzkości. Lokalne zabytki są niewątpliwie cennym elementem kultury, dlatego należy podejmować działania w celu ich zachowania, między innymi poprzez tworzenie programów ochrony i opieki nad nimi.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest próba analizy zachowania dziedzictwa kulturowego Gminy Miejskiej Kościan oraz wskazanie najważniejszych działań zmierzających do poprawy jego stanu. Zasadniczym celem stworzenia Gminnego programu opieki nad zabytkami jest określenie kierunków działań i zadań służących ochronie zabytków i opiece nad nimi. Oczekiwany efektem działań będzie poprawa stanu zachowania zabytków, wyeksponowanie walorów krajobrazu kulturowego oraz wykorzystanie zabytków na potrzeby turystyczne, społeczne i gospodarcze. Wspólne działania władz samorządowych oraz społeczności lokalnej przyczynią się niewątpliwie do rozwoju kulturalnego gminy, wzmocnienia tożsamości regionalnej oraz promocji miasta.

2. PODSTAWA PRAWNA i ZAŁOŻENIA

Podstawą prawną opracowania *Gminnego programu opieki nad zabytkami* jest Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. z 2003 roku Nr 162 poz.1568 ze zmianami), która zgodnie z art. 87 ust. 1 zobowiązuje burmistrza miasta do sporządzenia na okres 4 lat Gminnego programu opieki nad zabytkami.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami ma na celu w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

3.1. PODSTAWOWE DEFINICJE Z ZAKRESU OPIEKI NAD ZABYTKAMI (ZGODNIE Z USTAWĄ O OCHRONIE ZABYTKÓW I OPIECE NAD ZABYTKAMI)

- **ZABYTEK** - nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- **ZABYTEK ARCHEOLOGICZNY** - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- **PRACE KONSERWATORSKIE** - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- **PRACE RESTAURATORSKIE** - działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- **ROBOTY BUDOWLANE** - roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- **BADANIA KONSERWATORSKIE** - działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy,

projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;

- **BADANIA ARCHITEKTONICZNE** - działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- **BADANIA ARCHEOLOGICZNE** - działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- **HISTORYCZNY UKŁAD URBANISTYCZNY LUB RURALISTYCZNY** - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- **OTOCZENIE** - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

3.2. KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zmianami) jako ustawa zasadnicza stanowi podstawę systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce: „Rzeczypospolita Polska [...] strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5), [...] stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art. 6 ust. 1). Stanowi również, że „każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie.”

3.3. USTAWA O OCHRONIE ZABYTKÓW I OPIECE NAD ZABYTKAMI

Głównym aktem prawny regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest *ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami). Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich,

restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

W myśl art. 4 ustawy ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Zgodnie z art. 6 ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) **zabytki nieruchome** będące w szczególności:

krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi, dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego, obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi, cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) **zabytki ruchome** będące w szczególności:

dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje, numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego, materiałami bibliotecznymi, o których mowa

w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 1998 r. Nr 85, poz. 539 ze zmianami), instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi, przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) **zabytki archeologiczne** będące w szczególności:

pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyskami, kurhanami, relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art. 6 ust. 2).

3.4. USTAWA O SAMORZĄDZIE GMINNYM

Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity, Dz. U. z 2013 r., poz. 594 ze zmianą) wśród zadań własnych o charakterze obligatoryjnym wymienia zadania z dziedziny kultury i ochrony jej dóbr, zagospodarowania przestrzennego oraz turystyki. Samorządy zobowiązane są do uwzględniania kwestii ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu oraz aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego gminy.

3.5. INNE UREGULOWANIA PRAWNE

Obowiązek ochrony zabytków uwzględniony został również w innych ustawach i dokumentach doktrynalnych, takich jak:

- *ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (tekst jednolity, Dz. U. z 2012 r. poz. 647, ze zmianami)
- *ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane* (tekst jednolity, Dz. U. z 2013 r., poz. 1409 ze zmianą)
- *ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity, Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 ze zmianą)
- *ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (tekst jednolity, Dz. U. z 2013 r., poz. 627, ze zmianami)

- *ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami* (tekst jednolity, Dz. U. z 2014 r., poz. 518, ze zmianami).

Dokumenty doktrynalne:

- *Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych* (Karta Wenecka), Wenecja 1964
- *Międzynarodowa Karta Ogrodów IFLA-ICOMOS* (Karta Florencka), Florencja 1981
- *Międzynarodowa Karta ochrony miast historycznych ICOMOS*, Toledo-Waszyngton 1987
- *Karta Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym*, Lozanna 1990
- *Karta Ochrony i Zarządzania Podwodnym Dziedzictwem Kulturowym*, Sofia 1996
- *Międzynarodowa Karta Turystyki Kulturowej*, Mexico 1999
- *Zasady Ochrony Historycznych Budynków Drewnianych*, Mexico 1999
- *Charter on the Built Vernacular Heritage*, Mexico 1999
- *Charter on principles for the analysis, conservation and structural restoration of architectural heritage*, Victoria Falls 2003
- *Zasady ochrony i konserwacji malowideł ściennych*, Victoria Falls 2003
- *Dokument z Nara o Autentyzmie*, Nara 1994
- *Principles for the recording of monuments, groups of buildings and sites*, Sofia 1996
- *Xi'an Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures*, Sites and Areas, Xi'an 2005
- *The Burra Charter - The Australia ICOMOS charter for the conservation of places of cultural significance*, Burra 1979.

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI SPORZĄDZANYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM

4.1.1. TEZY DO KRAJOWEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Fundamentalne znaczenie dla ochrony zabytków w Polsce mają opracowane przez zespół Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury *Tezy do Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*. Dokument ten stwierdza, że: „Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia. (...) Celem Programu jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. Celem jest także stworzenie wykładni porządkującej sferę ochrony poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich:

- 1) zasady *primum non nocere*,
- 2) zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
- 3) zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
- 4) zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,
- 5) zasady czytelności i odróżnialności ingerencji,
- 6) zasady odwracalności metod i materiałów,
- 7) zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.”

Wyznaczono następujące tezy do opracowania krajowego programu:

- 1) uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami – stan zabytków nieruchomych, stan zabytków ruchomych, archeologicznych i techniki, pomniki historii i obiekty wpisane na listę światowego dziedzictwa, stan służb konserwatorskich, stan opieki nad zabytkami oraz uregulowań prawnych,
- 2) działania o charakterze systemowym – powiązanie ochrony z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa, wypracowanie strategii ochrony dziedzictwa i wprowadzenie jej do polityk sektorowych,
- 3) system finansowania – stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej,
- 4) dokumentowanie, monitorowanie i standaryzacja metod działania – ujednoczenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych,

- 5) kształcenie i edukacja – kształcenie specjalistyczne, podyplomowe i system uznawalności wykształcenia, edukacja społeczeństwa, edukacja właścicieli i użytkowników,
- 6) współpraca międzynarodowa – współpraca z instytucjami i organizacjami, współpraca w obszarze Europy Środkowej.

4.1.2. NARODOWA STRATEGIA KULTURY DO ROKU 2020

Strategia została przyjęta przez Radę Ministrów 21 września 2004 roku (rozszerzona do roku 2020). Główną jej misją jest: „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”.

Strategia przyjęła następujące priorytety:

- 1) wzrost efektywności zarządzania sferą kultury,
- 2) wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury,
- 3) zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju kultury,
- 4) wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury,
- 5) poprawa warunków działalności artystycznej,
- 6) efektywna promocja twórczości,
- 7) zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków,
- 8) zmniejszenie luki cywilizacyjnej poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Dokumentami służącymi wdrażaniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury są narodowe programy kultury, między innymi ***Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”***. Podstawą do sformułowania ww. programu jest uznanie sfery dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów, służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

4.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI SPORZĄDZANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM I POWIATOWYM

4.2.1. PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Plan uchwalony został przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr XLII/628/2001 z dnia 26 listopada 2001 roku, zmieniony w 2010 roku. Jest dokumentem, który wyznacza najważniejsze nurty działania w celu osiągnięcia optymalnego stanu środowiska kulturowego. Są nimi przede wszystkim ochrona istniejących zasobów materialnych i duchowych, kreowanie nowych jakości w obrębie poszczególnych dziedzin składających się na kulturę, a zwłaszcza kreowanie nowej jakości przestrzeni oraz upowszechnianie wiedzy o środowisku kulturowym Wielkopolski wśród mieszkańców regionu, kraju i za granicą.

Do najważniejszych działań w ramach ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w ramach planowania przestrzennego należą:

- zwiększenie nakładów na ochronę dziedzictwa kulturowego, zarówno w budżecie państwa, jak i w budżetach samorządowych,
- wpisanie do rejestru zabytków wszystkich zachowanych założeń i układów urbanistycznych,
- poszerzenie ewidencji zasobów dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego,
- umożliwienie publicznego dostępu do ewidencji w formie elektronicznej,
- dalsze prowadzenie archeologicznych badań osadniczych,
- wzbogacanie dokumentacji dotyczącej obiektów dziedzictwa kulturowego, w szczególności opisów, szkiców, map i opracowań obiektów oraz digitalizacji danych i ich udostępnianie w formie elektronicznej,
- promocja szlaków kulturowych, parków kulturowych, pomników historii, a także obiektów wpisanych na listy dziedzictwa europejskiego,
- podnoszenie wizerunku województwa jako produktu turystycznego, poprzez prawidłową informację turystyczną w celu dotarcia do określonych atrakcji turystycznych.

Plan wyznacza również zasady ochrony układów urbanistycznych i ruralistycznych, proponuje utworzenie nowych parków kulturowych oraz wytyczenie szlaków kulturowo –

historycznych. W planie przedstawione zostały propozycje wpisu na Listę Dziedzictwa Światowego UNESCO oraz uzupełnienia listy Pomników Historii.

Promowanie wiedzy o środowisku kulturowym regionu, działalność środowisk twórczych, stowarzyszeń miłośników zabytków, szeroko rozumiana promocja gmin to działania niezbędne do zaistnienia Wielkopolski jako regionu atrakcyjnego kulturowo.

4.2.2. PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO NA LATA 2013 - 2016

Przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego Nr XXXVIII/763/13 z dnia 28.10.2013 roku. Główne założenia programu to przede wszystkim:

- 1) działania zmierzające do poprawy stanu zachowania zabytków poprzez opiekę nad zabytkami nieruchomymi, opiekę nad zabytkami ruchomymi, opiekę nad zabytkami archeologicznymi oraz opiekę nad dziedzictwem niematerialnym,
- 2) ochrona zabytków z uwzględnieniem krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego,
- 3) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków,
- 4) promocja dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego,
- 5) upowszechnianie wiedzy o regionie.

4.2.3. STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO POWIATU KOŚCIAŃSKIEGO

Strategia uchwalona przez Radę Powiatu określa misję, cele i kierunki działania na lata 2002 – 2015. Misją strategii jest „Powiat Kościański to bezpieczne miejsce, które zamieszkuje zintegrowana społeczność, kultywująca bogatą tradycję Ziemi Kościańskiej, ze zrównoważonym rynkiem pracy, dobrym zapleczem dla rolnictwa, małej i średniej przedsiębiorczości, rozwiniętą siecią komunikacyjną oraz rozbudowaną infrastrukturą społeczną”. Jednym z pierwszorzędnych celów strategii jest podtrzymanie i wzmocnienie tożsamości narodowej, tradycji i obyczajów lokalnych między innymi poprzez edukację regionalną, rozwój placówek kultury, kultury fizycznej.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

5.1.1. WIZJA STRATEGICZNA DLA MIASTA KOŚCIANA

Jest dokumentem realizującym politykę społeczno – gospodarczą miasta. Głównym celem Wizji strategicznej jest stworzenie „kompletnego miasta” poprzez realizację następujących działań:

- wzmocnienie historycznego centrum miasta,
- rozwój kampusu zdrowotno – edukacyjnego,
- rewitalizacja terenu dawnych zakładów mięsnych,
- wzmocnienie parku rodzinnego,
- rewitalizacja terenu Łazienek,
- rewitalizacja terenu po cukrowni,
- rewitalizacja otoczenia dworca kolejowego, podkreślenie tożsamości dróg wlotowych do miasta,
- zagospodarowanie strefy pośredniej,
- podniesienie wartości terenu przemysłowego.

Wizja strategiczna pokazuje, w jaki sposób należy prowadzić politykę rozwoju społeczno – gospodarczego miasta zachowując jednocześnie wartości historyczne i tożsamość regionalną.

Szczególną rolę należy przypisać działaniom związanym ze wzmocnieniem historycznego centrum miasta, co znajduje swoje odzwierciedlenie w zadaniach wyznaczonych w rozdziale 7.

5.1.2. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA

Zmiana studium przyjęta została Uchwałą nr XLIII/445/10 Rady Miejskiej Kościana z dnia 16 września 2010 roku.

Dziedzictwo kulturowe wynikające z historii i tradycji miasta, a głównie z jego ukształtowania przestrzennego, reliktyw dawnej zabudowy, archeologicznych dóbr kultury wywiera niezwykle istotny wpływ na dzisiejszy obraz miasta, krajobraz miejski. Wraz z ukształtowaniem terenu, a głównie kanałem Obry, dziedzictwo kulturowe i walory przyrodnicze świadczą o tożsamości miasta.

Kierunki polityki przestrzennej dotyczące dziedzictwa kulturowego wynikające ze Studium:

- należy chronić układ urbanistyczny miasta w obrębie stref „A” ochrony konserwatorskiej:
 - założenie urbanistyczne miasta Kościana, nr rej. 541 z dnia 1.II.1956 r., (historyczne śródmieście Kościana)
 - założenie przestrzenne i zespół budowlany Wojewódzkiego Szpitala Neuropsychiatrycznego im. Oskara Bielawskiego Al. Kościuszki 10 (pow. 11,5 ha), nr rej. 1313 A z dnia 3.VI.1992 r.,
- zachować historyczny przebieg dróg i siatkę ulic oraz historyczną zabudowę. Utrzymać wielkość pierwotnych działek miejskich, istniejące gabaryty pierzei ulic, kompozycje wewnątrz urbanistycznych,
- ochronie podlegają obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz pozostałe obiekty ujęte w spisie zabytków o wartościach lokalnych. W przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków ochronie podlega również widok na zabytek lub zabytkowy zespół,
- należy chronić cmentarze i zieleń cmentarną oraz parkową,
- nowa zabudowa lokalizowana na terenie stref ochrony konserwatorskiej winna być każdorazowo uzgadniana z Konserwatorem Zabytków, a projekt uzgadniany w zakresie sytuacji, skali, bryły, podziałów architektonicznych i dostosowany do historycznej kompozycji urbanistycznej,
- w miarę możliwości należy usuwać obiekty dysharmonizujące, ewentualnie dążyć do takiej ich przebudowy, która umożliwi harmonijne współistnienie z zabytkowym charakterem miasta,
- projektowane nowe osiedla mieszkaniowe oraz zabudowę przemysłową lokalizować w oddaleniu od zabytkowego układu urbanistycznego,
- w miarę możliwości wyprowadzać istniejący przemysł ze strefy staromiejskiej,
- działania na terenie stref ochrony konserwatorskiej podlegają uzgodnieniu z konserwatorem zabytków,
- teren całego miasta należy objąć strefą „W” ochrony archeologicznej. Działalność inwestycyjna w strefie „W” wymaga uzgodnienia z Konserwatorem Zabytków, który

określi warunki dopuszczające do realizacji inwestycji (nadzory archeologiczne, ratownicze badania wykopaliskowe). Koszty prac archeologicznych ponosi inwestor,

- dla zespołu urbanistycznego Kościana należy sporządzić Studium historyczno – urbanistyczno – konserwatorskie, a dla kościoła parafialnego pw. N.M.P. Wniebowziętej Studium historyczno – architektoniczne.

W studium uznaje się, że zasadnym jest wprowadzenie obowiązku adnotacji o zabytkowym charakterze obiektu do księgi wieczystej. Na uwagę i szczególne formy promocji i opieki ze strony władz samorządowych zasługują przejawy działalności kulturalnej, a w tym szczególnie świadczące o tradycjach i tożsamości miasta i rejonu jego oddziaływania.

5.1.3. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Zgodnie z ustawową procedurą opracowywania planów miejscowych - każdy projekt planu uwzględnia warunki konserwatorskie i jest uzgadniany z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Po jego uchwaleniu przez Radę Miejską staje się prawem miejscowym i zapisy w nim zawarte narzucają na przyszłych inwestorów określone obowiązki z zakresu ochrony zabytków, w tym archeologicznych.

Tab.1. Wykaz planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego Miasta Kościana

Lp.	MPZP	Nr uchwały	Ochrona zabytków w planie
1	Plan miejscowy zagospodarowania przestrzennego miasta Kościana – zmiana 1996 r. Dot. terenu przy ul. Śmigielskiej (naprzeciwko CPN <1b>, plac cyrkowy <1a> i przy CPN <1c>), ul. Krótkiej <1d>, pomiędzy obwodnicą, torami PKP, a ul. Sierakowskiego (Efli) <1e>, za obwodnicą, Wały Żegockiego <1f> Obszar objęty planem – 11,6 ha	XXXIV/348/96 z dnia 10.12.1996 r. Dz. Urz. Woj. Leszczyńskiego z 1997 r. Nr 3, poz. 20	Dla terenu zieleni parkowej obowiązuje uzyskanie zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dla wszystkich działań realizacyjnych na tym obszarze: - przy pracach ziemnych niezbędny będzie nadzór archeologiczny, - obowiązuje uzgodnienie podziału terenu i sposobu zagospodarowania poszczególnych działek, - projekty techniczne muszą uwzględniać szczegółowe wytyczne konserwatorskie dla tego obszaru.
2	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Boczna Obszar objęty planem – 0,69 ha	VI/45/99 z dnia 28.01.1999 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 1999 r. Nr 10, poz. 164	Wprowadza się, z uwagi na położenie w strefie ochrony archeologicznej „W”, obowiązek uzgodnienia wszelkiej działalności inwestycyjnej na etapie projektowania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
3	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Łąkowa (weterynaria) Obszar objęty planem – 0,64 ha	VI/46/99 z dnia 28.01.1999 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 1999 r. Nr 10, poz. 165	Wprowadza się, z uwagi na położenie w strefie ochrony archeologicznej „W”, obowiązek uzgodnienia wszelkich zamierzeń inwestycyjnych na etapie projektowania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który określi warunki dopuszczające do realizacji inwestycji

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta Kościana na lata 2014-2017

4	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. 14-tej Dywizji Piechoty Wlkp.</p> <p>Obszar objęty obszarem – 0,51 ha</p>	<p>VI/47/99 z dnia 28.01.1999 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 1999 r. Nr 10, poz. 166</p>	<p>Wprowadza się, z uwagi na położenie w strefie ochrony krajobrazu „K”, obowiązuje uzgodnienie dokumentacji projektowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p> <p>Wprowadza się z uwagi na położenie w strefie ochrony archeologicznej „W”, obowiązek uzgodnienia wszelkich zamierzeń inwestycyjnych na etapie projektowania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>
5	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Kruszewskiego</p> <p>Obszar objęty planem – 0,51 ha</p>	<p>VI/48/99 z dnia 28.01.1999 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 1999 r. Nr 10, poz. 167</p>	<p>Wprowadza się, z uwagi na położenie w strefie archeologicznej „W” obowiązek uzgodnienia wszelkiej działalności inwestycyjnej na etapie projektowania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p> <p>Z uwagi na położenie terenu w strefie ochrony krajobrazu „K” wszelką nową zabudowę (lokalizacja i architektura) należy uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na etapie projektowania. W przypadku placu wielofunkcyjnego wskazane jest ujednoczenie (w zakresie architektury i materiałów) obiektów handlowych.</p>
6	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Gostyńska</p> <p>Obszar objęty planem – 1,43 ha</p>	<p>VI/49/99 z dnia 28.01.1999 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 1999 r. Nr 10, poz. 168</p>	<p>Wprowadza się, z uwagi na położenie w strefie ochrony archeologicznej „W”, obowiązek uzgodnienia wszelkiej działalności inwestycyjnej na etapie projektowania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>
7	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Podgórna</p> <p>Obszar objęty planem – 0,17 ha</p>	<p>VI/50/99 z dnia 28.01.1999 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 1999 r. Nr 10, poz. 169</p>	<p>Wprowadza się z uwagi na położenie w strefie ochrony archeologicznej „W”, obowiązek uzgodnienia wszelkich zamierzeń inwestycyjnych na etapie projektowania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta Kościana na lata 2014-2017

8	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Marcinkowskiego</p> <p>Obszar objęty planem – 0,05 ha</p>	<p>VI/51/99 z dnia 28.01.1999 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 1999 r. Nr 10, poz. 170</p>	<p>Wprowadza się z uwagi na położenie w strefie ochrony konserwatorskiej „B” obowiązek uzgodnienia lokalizacji oraz koncepcji architektonicznej obiektu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p> <p>Wprowadza się, z uwagi na położenie w strefie ochrony archeologicznej „W” obowiązek uzgodnienia wszelkiej działalności inwestycyjnej na etapie projektowania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>
9	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan obwodnica linia kolejowa Grodzisk Gostyń</p> <p>Obszar objęty planem – 21,73 ha</p>	<p>VIII/82/99 z dnia 25.03.1999 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 1999 r. Nr 41, poz. 874</p>	<p>Na terenach, o których mowa, wprowadza się, z uwagi na położenie w strefie ochrony archeologicznej „W”, obowiązek uzgodnienia wszelkiej działalności inwestycyjnej na etapie projektowania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>
10	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Kaźmierczaka</p> <p>Obszar objęty planem – 1,80 ha</p>	<p>VIII/83/99 z dnia 25.03.1999 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 1999 r. Nr 41, poz. 875</p>	<p>Wprowadza się, z uwagi na położenie w strefie ochrony archeologicznej „W”, obowiązek uzgodnienia wszelkiej działalności inwestycyjnej na etapie projektowania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>
11	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Wyspiańskiego</p> <p>Obszar objęty planem – 0,20 ha</p>	<p>XVIII/196/2000 z dnia 24.02.2000 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2000 r. Nr 23, poz. 256</p>	<p>Wprowadza się, z uwagi na położenie w strefie ochrony archeologicznej „W”, obowiązek uzgodnienia wszelkiej działalności inwestycyjnej na etapie projektowania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta Kościana na lata 2014-2017

12	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Bernardyńska Obszar objęty planem – 1,34 ha	XXXV/351/01 z dnia 30.08.2001 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2001 r. Nr 125, poz. 2438	Ustala się strefę ochrony archeologicznej „W”, obejmującej obszar ujęty w § 7 ust. 1, którego granice określa załącznik nr 1 do niniejszej uchwały. Działalność inwestycyjna na etapie projektowania wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który określi warunki dopuszczające do realizacji inwestycji: nadzory archeologiczne, ratownicze badania wykopaliskowe. Koszt prac archeologicznych ponosi inwestor. Teren w granicach planu określonych w załączniku nr 1 do niniejszej uchwały, usytuowany jest w ścisłej strefie ochrony konserwatorskiej – wszelkie działania inwestycyjne, lokalizacje, nadbudowy, przebudowy, zabudowy, zmiany w architekturze obiektów – wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na etapie koncepcji.
13	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Surzyńskiego Obszar objęty planem – 0,72 ha	XXXV/352/01 z dnia 30.08.2001 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2001 r. Nr 125, poz. 2439	Ustala się strefę ochrony archeologicznej „W”. Działalność inwestycyjna na etapie projektowania wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który określi warunki dopuszczające do realizacji inwestycji: nadzory archeologiczne, ratownicze badania wykopaliskowe. Koszty prac archeologicznych ponosi inwestor.
14	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Czajki Obszar objęty planem – 0,09 ha	XLVI/460/02 z dnia 23.05.2002 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2002 r. Nr 97, poz. 2395	Teren należy objąć strefą „W” ochrony archeologicznej. Działalność inwestycyjna w strefie „W” na etapie projektowania wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który określi warunki dopuszczające do realizacji inwestycji: nadzory archeologiczne, ratownicze badania wykopaliskowe. Koszt prac archeologicznych ponosi inwestor.
15	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Północna (kotłownia) Obszar objęty planem – 2,30 ha	XLVI/461/02 z dnia 23.05.2002 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2002 r. Nr 97, poz. 2396	Teren należy objąć strefą „W” ochrony archeologicznej. Działalność inwestycyjna w strefie „W” na etapie projektowania wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który określi warunki dopuszczające do realizacji inwestycji: nadzory archeologiczne, ratownicze badania wykopaliskowe. Koszt prac archeologicznych ponosi inwestor.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta Kościana na lata 2014-2017

16	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Północna (ogródki STW) Obszar objęty planem – 0,66 ha	XLVI/462/02 z dnia 23.05.2002 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2002 r. Nr 97 poz. 2397	Teren należy objąć strefą „W” ochrony archeologicznej. Działalność inwestycyjna w strefie „W” na etapie projektowania wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który określi warunki dopuszczające do realizacji inwestycji: nadzory archeologiczne, ratownicze badania wykopaliskowe. Koszt prac archeologicznych ponosi inwestor.
17	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Północna (zaplecze) Obszar objęty planem – 11,90 ha	XLVI/463/02 z dnia 23.05.2002 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2002 r. Nr 97, poz. 2398	Teren należy objąć strefą „W” ochrony archeologicznej. Działalność inwestycyjna w strefie „W” na etapie projektowania wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który określi warunki dopuszczające do realizacji inwestycji: nadzory archeologiczne, ratownicze badania wykopaliskowe. Koszt prac archeologicznych ponosi inwestor.
18	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Chłapowskiego Obszar objęty planem – 6,02 ha	XLVI/464/02 z dnia 23.05.2002 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2002 r. Nr 97, poz. 2399	Teren należy objąć strefą „W” ochrony archeologicznej. Działalność inwestycyjna w strefie „W” na etapie projektowania wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który określi warunki dopuszczające do realizacji inwestycji: nadzory archeologiczne, ratownicze badania wykopaliskowe. Koszt prac archeologicznych ponosi inwestor.
19	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Śmigielska (wlot do miasta) Obszar objęty planem – 4,65 ha	XLVIII/484/02 z dnia 29.08.2002 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2002 r. Nr 130, poz. 3578	Teren należy objąć strefą „W” ochrony archeologicznej. Działalność inwestycyjna w strefie „W” na etapie projektowania wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który określi warunki dopuszczające do realizacji inwestycji: nadzory archeologiczne, ratownicze badania wykopaliskowe. Koszt prac archeologicznych ponosi inwestor.
20	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Ciszaka Obszar objęty planem – 0,42 ha	IV/33/02 z dnia 19.12.2002 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2003 r. Nr 35, poz. 662	Szczegółowe projekty zagospodarowania terenu na etapie koncepcji i projektu należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta Kościana na lata 2014-2017

21	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Poznańska 37 Obszar objęty planem – 0,77 ha	XII/136/03 z dnia 4.09.2003 Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2003 r. Nr 175, poz. 3262	Na obszarze objętym opracowaniem ustala się strefę „W” ochrony archeologicznej; działalność inwestycyjna wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
22	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan Al. Kościuszki Obszar objęty planem – 0,43 ha	XII/135/03 z dnia 4.09.2003 Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2003 r. Nr 175, poz. 3261	Na obszarze objętym opracowaniem ustala się strefę „W” ochrony archeologicznej; działalność inwestycyjna wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
23	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Maya Obszar objęty planem – 0,51 ha Zmiana	XII/137/03 z dnia 4.09.2003 Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2003 r. Nr 175, poz. 3263 V/34/07 z dnia 1.02.2007 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2007 r. Nr 41, poz. 1027	Na obszarze objętym opracowaniem ustala się strefę „W” ochrony archeologicznej; działalność inwestycyjna wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Ustala się następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: - cały teren objąć strefą „W” ochrony archeologicznej - działalność inwestycyjna wymaga uzyskania uzgodnienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
24	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Bernardyńska Obszar objęty planem – 0,18 ha	XII/138/03 z dnia 4.09.2003 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2003 r. Nr 175, poz. 3264	Na obszarze objętym opracowaniem ustala się strefę „A” i „B” ochrony konserwatorskiej (zgodnie z rysunkiem); wszelkie zmiany w zagospodarowaniu, w tym ewentualne rozbiórki, lokalizacje nowych budynków i wszystkie projekty architektury oraz podziały działek należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta Kościana na lata 2014-2017

25	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Gostyńska</p> <p>Obszar objęty planem – 1,04 ha</p>	<p>XXIII/259/04 z dnia 27.05.2004 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2004 r. Nr 117, poz. 2306</p>	<p>Na obszarze objętym opracowaniem ustala się strefę „W” ochrony archeologicznej; działalność inwestycyjna wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>
26	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Rolna – Północna</p> <p>Obszar objęty planem – 8,50 ha</p>	<p>XXIII/260/04 z dnia 27.05.2004 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2004 r. Nr 117, poz. 2307</p>	<p>Na obszarze objętym opracowaniem ustala się strefę „W” ochrony archeologicznej; działalność inwestycyjna wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>
27	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan ul. Składowa</p> <p>Obszar objęty planem – 4,67 ha</p>	<p>XXIV/281/04 z dnia 01.07.2004r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2004 r. Nr 143, poz. 2947</p>	<p>Na obszarze objętym opracowaniem ustala się strefę „W” ochrony archeologicznej; działalność inwestycyjna wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>
28	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu Kościan Al. Kościuszki 9</p> <p>Obszar objęty planem – 2,04 ha</p>	<p>XXVI/307/04 z dnia 14.10.2004 Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2004 r. Nr 161, poz. 3455</p>	<p>Na obszarze objętym opracowaniem ustala się strefę „A” i „K” ochrony konserwatorskiej, zgodnie z rysunkiem planu. W strefie „A” i „K” ochrony konserwatorskiej wszelkie zmiany w zagospodarowaniu, w tym ewentualne rozbiórki, lokalizacje nowych budynków i wszystkie projekty architektury oraz podziały działek należy uzgodnić z konserwatorem zabytków. Na obszarze objętym opracowaniem ustala się strefę „W” ochrony archeologicznej; działalność inwestycyjna wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p>

<p>29</p>	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar Wojewódzkiego Szpitala Neuropsychiatrycznego im. Oskara Bielawskiego oraz Medycznego Studium Zawodowego w Kościanie jako „Przestrzeń dobra publicznego”</p> <p>Obszar objęty planem – 10,58 ha</p>	<p>XXIX/348/05 z dnia 24.02.2005r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2005 r. Nr 53, poz. 1656</p>	<p>Teren usług zdrowia i usług oświaty wchodzi w całości w skład historycznego zespołu miasta i znajduje się w ścisłej strefie ochrony konserwatorskiej „A”. Teren został wpisany w całości do rejestru zabytków pod numerem rejestru 1313A na podstawie prawomocnej decyzji konserwatorskiej z dnia 13.VI.1992 r. jako założenie przestrzennej zespół budowlany Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych. Wszelkie działania inwestycyjne mogące mieć wpływ na zmianę historycznego układu przestrzennego i zespołu budowlanego, jak nowe lokalizacje, ewentualne rozbiórki, a także rozbudowy i przebudowy istniejących obiektów należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na etapie wstępnych prac koncepcyjnych. W przypadku obiektów wpisanych do rejestru lub usytuowanych na terenie wpisanym do rejestru zabytków, ewentualne rozbiórki obiektów wymagają zgody Generalnego Konserwatora Zabytków na ich skreślenie z rejestru. Teren w granicach ustalenia znajduje się w strefie ochrony archeologicznej. Działalność inwestycyjna w strefie ochrony archeologicznej na etapie projektowania wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który określi warunki dopuszczające do realizacji inwestycji: nadzory archeologiczne, ratownicze badania wykopaliskowe. Koszty prac archeologicznych ponosi inwestor. Dla terenu usług oświaty budynki podlegające nadbudowie, rozbudowie oraz budynki nowe wymagają nawiązania architekturą do charakteru otaczających istniejących budynków podlegających ochronie konserwatorskiej.</p>
<p>30</p>	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Kościanie za obwodnicą</p> <p>Obszar objęty planem – 6,69 ha</p>	<p>XI/104/07 z dnia 13.08.2007 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2007 r. Nr 147, poz. 3214</p>	<p>W zakresie kształtowania i ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków ustala się obowiązek: - uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich inwestycji, w zakresie określenia warunków konserwatorskich dopuszczających do realizacji inwestycji,</p>

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta Kościana na lata 2014-2017

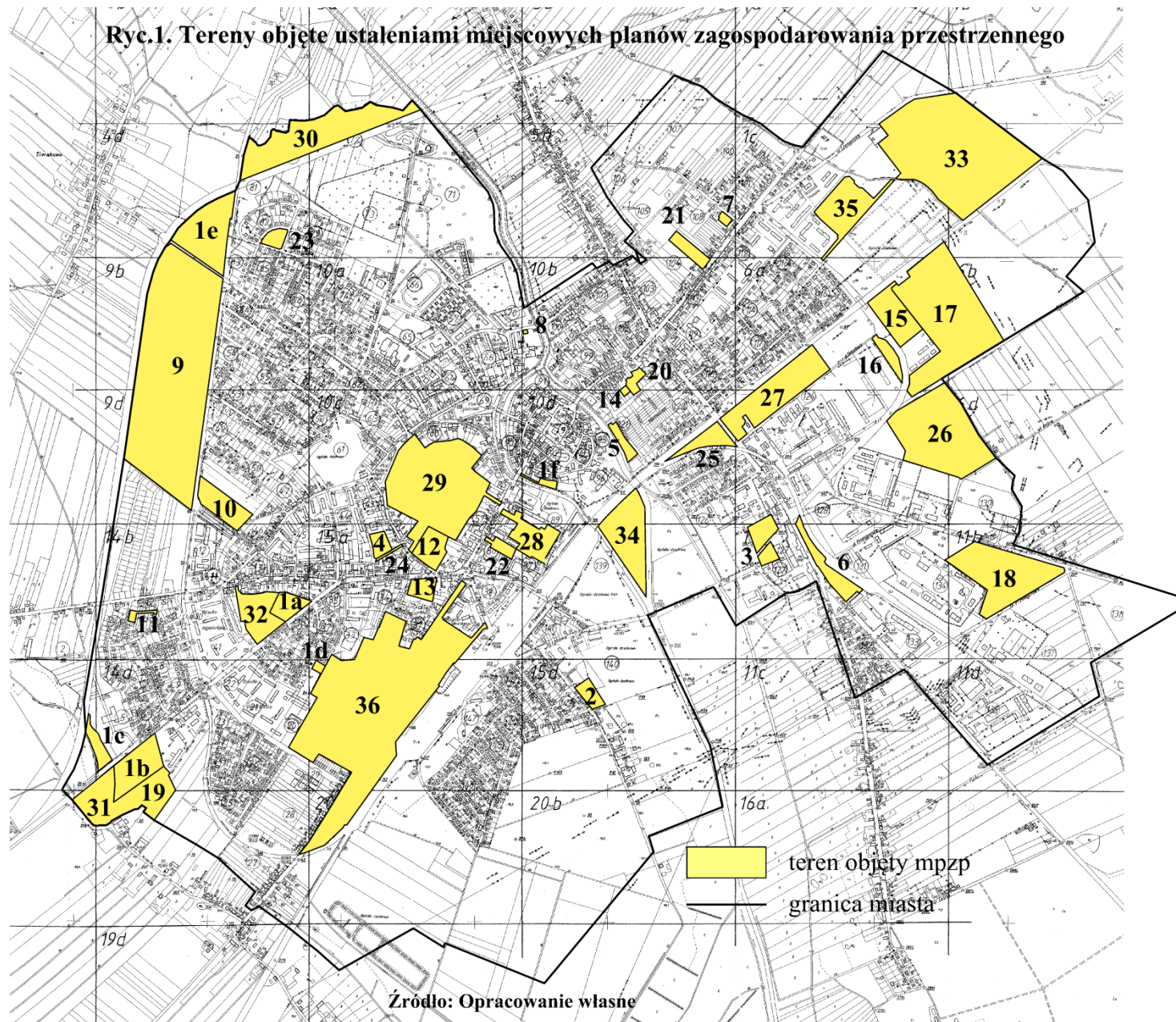
			- powiadomienia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia prac ziemnych z 7 - dniowym wyprzedzeniem.
31	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Kościanie przy ul. Śmigielskiej (wlot do miasta) Obszar objęty planem – 2,45 ha	XI/105/07 z dnia 13.08.2007 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2007 r. Nr 147, poz. 3215	W zakresie kształtowania i ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków ustala się obowiązek: - uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich inwestycji, w zakresie określenia warunków konserwatorskich dopuszczających do realizacji inwestycji, - powiadomienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia prac ziemnych z 7 - dniowym wyprzedzeniem.
32	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Kościanie przy ul. Śmigielskiej (szkoła) Obszar objęty planem – 2,20 ha	XI/106/07 z dnia 13.08.2007 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2007 r. Nr 147, poz. 3216	W zakresie kształtowania i ochrony dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek powiadomienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia prac ziemnych z 7 – dniowym wyprzedzeniem.
33	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Kościanie przy ul. Czempińskiej Obszar objęty planem – 17.10 ha	XI/107/07 z dnia 13.08.2007 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2007 r. Nr 147, poz. 3217	W zakresie kształtowania i ochrony dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek: - uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich inwestycji, w zakresie określenia warunków konserwatorskich dopuszczających do realizacji inwestycji, - powiadomienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia prac ziemnych z 7 – dniowym wyprzedzeniem.

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta Kościana na lata 2014-2017

34	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Kościanie – „Łazienki”</p> <p>Obszar objęty planem – 3,84 ha</p>	<p>XI/108/07 z dnia 13.08.2007 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2007 r. Nr 147, poz. 3218</p>	<p>Ustala się zasady w zakresie kształtowania i ochrony dziedzictwa kulturowego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obowiązek powiadomienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia prac ziemnych z 7 – dniowym wyprzedzeniem, - ustala się ochronę konserwatorską dla „Góry Ferfeta” jako trwałego elementu krajobrazu kulturowego miasta Kościana.
35	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Kościanie na os. Konstytucji 3-Maja</p> <p>Obszar objęty planem – 3,03 ha</p>	<p>XLIII/447/10 z dn. 16.09.2010r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2010 r. Nr 229, poz. 4232</p>	<p>Ustala się następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - teren niniejszego planu miejscowego objęty jest strefą „W” ochrony archeologicznej. Przedmiotem ochrony są znajdujące się w niej ruchome i nieruchome zabytki archeologiczne, - wszelkie zamierzenia inwestycyjne na tym obszarze powinny być uzgodnione z konserwatorem zabytków, który określi warunki dopuszczające do realizacji inwestycji.
36	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Kościanie przy ul. Naclawskiej i Wyzwolenia</p> <p>Obszar objęty planem – 24.10 ha</p>	<p>XII/119/07 z dnia 13.09.2007 r. Dz. Urz. Woj. Wielk. z 2007 r. Nr 160, poz. 3475</p>	<p>Ustala się zasady w zakresie kształtowania i ochrony dziedzictwa kulturowego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyznacza się strefę ochrony konserwatorskiej dla obszaru dawnej Cukrowni zgodnie z przebiegiem jak na rysunku planu, - ustala się ochronę konserwatorską obiektów należących do zabudowań Cukrowni oznaczonych na rysunku planu, - ustala się obowiązek uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich inwestycji w zakresie określenia warunków konserwatorskich dopuszczających do realizacji inwestycji - ustala się obowiązek powiadomienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia prac ziemnych z 7 – dniowym wyprzedzeniem.

Źródło: Opracowanie własne

Ryc.1. Tereny objęte ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

5.2.CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW ORAZ ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

5.2.1. HISTORIA MIASTA

Nikt nie zna dokładnej daty powstania Kościana. Z przekazów historycznych wiadomo, że w połowie XIII wieku w okolicy dzisiejszego Placu Wolności istniała już osada targowa. Lokacja miasta na prawie polskim na wyspie w ramionach rzeki Obry nastąpiła u schyłku panowania księcia wielkopolskiego Przemysła I (1241-1257) lub w czasie rządów Bolesława Pobożnego (1257-1279), albo na początku rządów Przemysła II (1279-1296), późniejszego króla Polski.

Początkowo Kościan był własnością książąt wielkopolskich, później (od 1296) książąt śląskich z linii głogowskiej, a od 1332 roku, po zdobyciu go przez wojska króla Władysława Łokietka i jego syna księcia Kazimierza (późniejszego króla Kazimierza Wielkiego) miastem królewskim. W okresie rozbitcia dzielnicowego Polski Kościan leżący w pobliżu granicy ze Śląskiem, nie znalazł warunków sprzyjających rozwojowi. Nastąpiło to dopiero po 1332 roku, kiedy ta część Wielkopolski została włączona do reszty kraju.

Po raz pierwszy nazwa miasta o brzmieniu "COSTAN" występuje na dokumencie opactwa Benedyktynów z pobliskiego klasztoru w Lubiniu z 1242 roku. Ma ona charakter topograficzny i pochodzi od nazw roślin ościstych, szczeciniastych, bagiennych, rosnących w okolicy Kościana, np. kościen, kościeniec, gęsto porastających w tamtych czasach brzegi rzeki Obry. Podstawą słowotwórczą do tworzenia tych nazw botanicznych stał się wyraz kość, który dobrze oddaje ostry, twardy charakter tych roślin.

Na przełomie XIV/XV wieku Kościan z osady handlowo-produkcyjnej i obronnej rozrósł się prężny ośrodek miejski w Wielkopolsce. Momentem przełomowym dla Kościana było przeniesienie go z prawa polskiego na magdeburskie, które już w XIII wieku uchodziło za wzór prawno-organizacyjny. Król Władysław Jagiełło nadał wówczas miastu prawa, przywileje i zwolnienia takie, jakie posiadało miasto Poznań. Król poddał prawu miejskiemu miasto Kościan, wsie Naclaw, Czarnkowo [obecnie Czarkowo] i Sierakowo oraz młyn [wodny koło m. Kościana]; król zwolnił wieś Sierakowo od wszelkich zobowiązań prawa ziemskiego oraz wyjął wszystkich mieszkańców miasta Kościana oraz wsi Naclaw, Czarnkowo i Sierakowo spod jurysdykcji urzędników ziemskich, a poddał ich pod władzę sądową wójta kościańskiego.

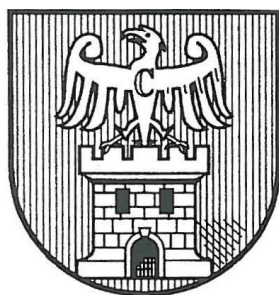
Kościan jako miasto królewskie cieszył się licznymi przywilejami nadawanymi przez poszczególnych królów polskich. Pierwszym znanym przywilejem jest dokument królowej

Jadwigi z 1385 roku zatwierdzający uposażenie władz miejskich dla szpitala i kaplicy Świętego Ducha. W 1474 roku król Kazimierz Jagiellończyk nadał przywilej pobierania tzw. mostowego, po pół grosza od wozu wjeżdżającego do miasta, a król Zygmunt Stary przywilejem z 1521 roku nadał radzie miejskiej prawo wyłącznego handlu solą na obszarze jednej mili wokół miasta.

W Kościanie prężnie rozwijał się handel i rzemiosło. Cechy rzemieślnicze, a było ich w Kościanie kilkanaście, stanowiły poważną siłę w życiu ekonomiczno - społecznym miasta. Przyjęcie do cechu traktowano jako wyróżnienie i powód do dumy. Cech był również bractwem religijnym. Każdy posiadał swego patrona, na którego cześć fundowano kaplicę lub ołtarz w kościele farnym.

Wysokie miejsce Kościana w hierarchii miast wielkopolskich spowodowało, że cechy tutejsze z powodu wysokiej specjalizacji zawodowej, stały się ośrodkami postępu technicznego. Jarmarki zaś, jako forma wielkiego handlu, ułatwiały interesujące i pouczające spotkania rzemieślników z różnych stron. W XVI w. właśnie Kościan wybrano na siedzibę ogólnopolskiego związku cechów sukienniczych. Aby zapobiec fałszowaniu wyrobów kościańskich przez sukienników innych miast, król Kazimierz Jagiellończyk w 1472 r. na sejmie w Piotrkowie nadał specjalny przywilej o znaku ochronnym dla kościańskich sukienników. Znak ten składał się z herbu miasta (baszty obronnej), z orła z rozpostartymi skrzydłami i litery "C". Był to pierwszy w kraju wypadek nadania znaku ochronnego. W XVI wieku cech kościański był najsilniejszym w Wielkopolsce. Upadek sukiennictwa kościańskiego nastąpił po 1655 r. w wyniku wojen szwedzkich.

Ryc.2. Znak ochronny sukienników kościańskich

Źródło: Dzieje Kościana TOM I pod redakcją Kazimierza Zimniewicza, Kościan 2000

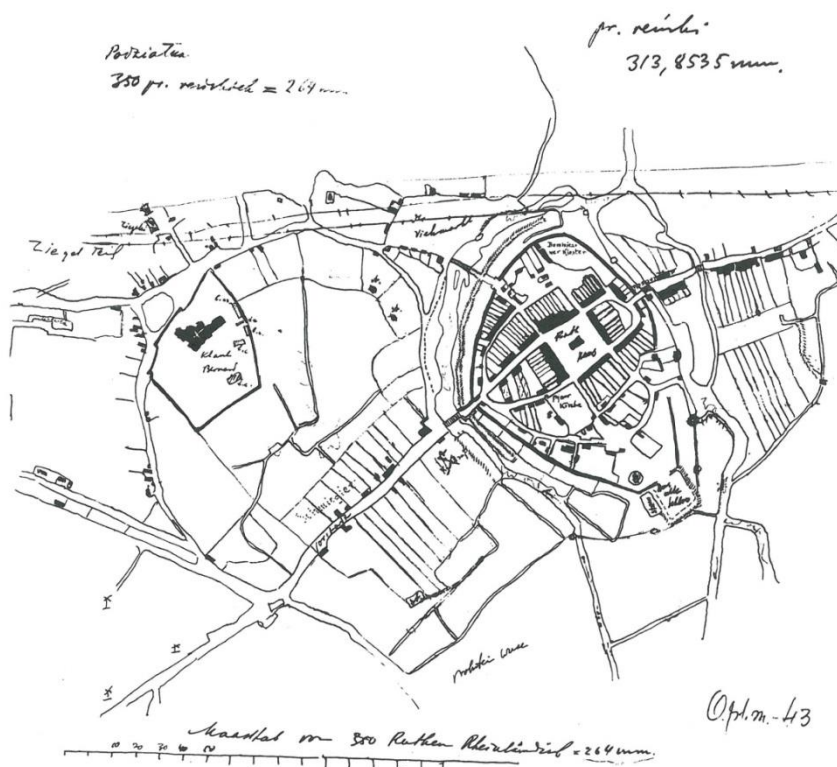
Rzemieślnicy łożyli poważne kwoty na cele budownictwa sakralnego, wystrój kościołów i kaplic w farze, gdzie poszczególne cechy fundowały np. ołtarze. Malarze poznańscy otrzymywali liczne zlecenia z Kościana, a samo miasto w XV i XVI w. zajmowało drugą pozycję, po Poznaniu, w dziedzinie inicjatywy artystycznej. Świadczą o tym m.in. zachowane zabytki w kościańskiej farze.

Ogromny rozwój handlu i rzemiosła spowodował, że Kościan był jednym z najludniejszych i najzamożniejszych miast Wielkopolski w XV-XVI w. Handel rozwijał się dzięki dogodnemu położeniu geograficznemu miasta, leżał bowiem na szlaku handlowym z Pomorza na Dolny Śląsk.

Pomyślny rozwój miasta został przerwany w czasie najazdu szwedzkiego (1655-1656). Szwedzi zrabowali wszystko, co posiadało jakąś wartość, a następnie spalili prawie całe miasto, niwecząc dorobek, jaki ośrodek miejski wypracował sobie w okresie "złotego wieku". Pożar zniszczył m.in. zamek starościński, kościół Bożego Ciała i klasztor klarysek.

Miasto nie zaznało spokoju po potopie szwedzkim, gdyż w połowie kwietnia 1656 r. do Kościana wkroczyły załogi brandenburskie.

Ryc.3. Odręczny plan Kościana z końca XVIII w.

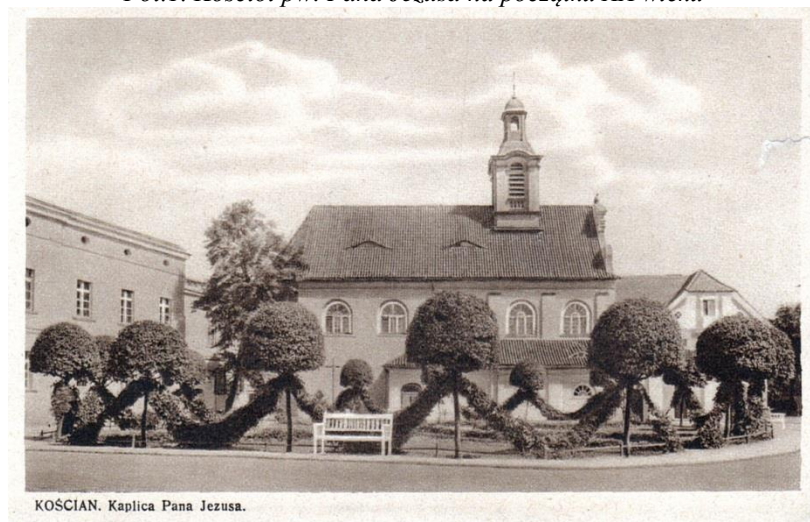

Źródło: *Dzieje Kościana TOM I* pod redakcją Kazimierza Zimmiewicza, Kościan 2000

Wydarzenia z lat 1655-1658 poważnie zaciążyły na dalszych losach miasta. Po ciężkich stratach ludnościowych, Kościan nie powrócił już do dawnej świetności (pozostało jedynie 28 % ogólnej liczby domów).

W 1793 roku do miasta wkroczyły wojska pruskie w wyniku II rozbioru Polski. Wielkopolska wraz z Kościanem włączona została do nowej prowincji pod nazwą Prusy Południowe.

Fot.1. Kościół pw. Pana Jezusa na początku XX wieku

Źródło: zbiory Muzeum Regionalnego w Kościanie

Na Kongresie Wiedeńskim (1815 r.) Kościan wcielono do Wielkiego Księstwa Poznańskiego, które weszło w skład Prus. Znaczny odsetek mieszkańców miasta nadal stanowili rzemieślnicy.

Czynnikiem, który spowodował rozwój miasta było uruchomienie linii kolejowej Poznań-Wrocław w 1856 r. W 1900 r. otwarto połączenie kolejowe Kościan-Gostyń, a w 1901 r. Kościan-Grodzisk.

W drugiej połowie XIX wieku w Kościanie zaczęto lokalizować zakłady przemysłowe: fabrykę likierów (1861), fabrykę zapalek (1873), cukrownię (1882), mleczarnię (1884).

Fot.2. Cukrownia w Kościanie

Źródło: Zbiory Muzeum Regionalnego w Kościanie

Odzyskanie niepodległości nie przyniosło większych zmian w życiu gospodarczym miasta. Kościan pozostał ośrodkiem przemysłu przetwórczo-rolnego, zwłaszcza spożywczego i tytoniowego.

Największym zakładem przemysłowym była Cukrownia - spółka akcyjna zaliczana do czołowych przedsiębiorstw tego typu w Polsce.

Znaczącą pozycję zajmowała fabryka wyrobów tytoniowych, która po unowocześnieniu stała się jedynym w Polsce zakładem specjalizującym się w produkcji cygar. Pomyślnie rozwijał się przemysł mięsny. Miasto posiadało własną rzeźnię, oprócz tego w 1931 r. założona została fabryka bekonów i konserw mięsnych "Jodemka" Czesława Janickiego. Obok tych zakładów działały mniejsze, jak mleczarnia spółdzielcza, młyn parowy, fabryka likierów, win i soków owocowych Wawrzyńca Czajki.

Kościan był również ważnym ośrodkiem handlowym w obrocie płodami rolnymi. Głównymi odbiorcami płodów rolnych były Poznań, Luboń, Leszno oraz Śląsk. Część produktów eksportowano do krajów zachodnioeuropejskich, zwłaszcza do Anglii i Austrii. Sieć handlową uzupełniała dobrze rozwinięta gastronomia i hotelarstwo, złożone z 11 restauracji, 2 kawiarni i 4 hoteli.

Fot.3. Hotel Centralny – Rynek 3

Źródło: Zbiory Muzeum Regionalnego w Kościanie

Ważną rolę handlową pełniły cotygodniowe targi małe i organizowane kilka razy w roku targi wielkie, czyli jarmarki.

Duże znaczenie dla rozwoju Kościana w tym okresie miała elektryfikacja, którą przeprowadzono w latach 1936-1937 przez podłączenie miasta do linii wysokiego napięcia Mosina - Śrem, zasilanej z elektrowni poznańskiej. Przedsiębiorstwem komunalnym o dużym znaczeniu dla Kościana była gazownia.

Lata wojny i okupacji (1939-1945) to masowe egzekucje, wysiedlenia i niszczenie polskości. Likwidowano księgozbiory, święte figury i krzyże, kościoły splądrowano, obrabowano i przeznaczono na wojskowe magazyny, rozebrano kościół św. Krzyża przy Al. Kościuszki.

Po oswobodzeniu Kościana przez wojska sowieckie w dniu 27 stycznia 1945 r. natychmiast podjęto odbudowę zniszczonego miasta. Jeszcze w tym samym roku społeczeństwo Kościana uczestniczyło w uroczystościach pogrzebowych pomordowanych w okresie okupacji. Ich szczątki złożono w podziemiach mauzoleum na starym cmentarzu katolickim. W okresie powojennym rozwój przestrzenny Kościana był niewielki. Powodem tego był brak wizji rozwoju miasta oraz okalające miasto wysokiej klasy grunty rolne. Miasto w skutek dużego wzrostu liczby mieszkańców znalazło się w czołówce aglomeracji polskich o najwyższym wskaźniku mieszkańców na kilometr kwadratowy.

Rolę ośrodka usługowego i handlowego, mimo wybudowania kilku nowych osiedli na peryferiach miasta, odgrywało centrum miasta, położone na wyspie.

(Źródło: Dzieje Kościana TOM I i II, pod redakcją Kazimierza Zimniewicza, Kościan 2000.

Kalendarium miasta Kościana, pod redakcją Piotra Bauera i Jerzego Zielonki, Kościan 2001)

5.2.2. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH NA TERENIE MIASTA

W poniższej tabeli wymienione zostały wszystkie zabytki znajdujące się na terenie Miasta Kościana, które wpisano do rejestru zabytków. Najważniejsze budynki zostały krótko opisane, te stanowiące własność Gminy scharakteryzowano w podrozdziale 5.2.3.

Tab.2. Wykaz zabytków nieruchomych.

<p>1.</p>	<p>Założenie urbanistyczne miasta Kościana (poł. XII w.), nr rej. 119/541 A z dnia 1 lutego 1956 roku, XII w., centralna część miasta, teren położony pomiędzy ramionami rzeki Obry.</p>	
<p>2.</p>	<p>Kościół pw. NMP Wniebowziętej, nr rej. 6/31A z dnia 25 lutego 1932 roku (nowy numer rejestru 507/Wlkp/A) Kościół murowany, 1333 – 1356 r.</p>	 <p>Zgodnie z podaniami, budowę kościoła rozpoczęto w 1333 roku, a więc po oblężeniu i zdobyciu miasta przez księcia Kazimierza (Wielkiego), późniejszego króla Polski. Kościół nie został usytuowany w pierzei rynku, lecz w jego pobliskim sąsiedztwie, co było typowe dla ówczesnych miast wielkopolskich. Budowę zakończono prawdopodobnie przed rokiem 1396, bowiem wtedy nastąpiło odsłonięcie kilku ołtarzy z fundacji rajców miasta. W ciągu XV w. dobudowano nawy boczne i sześć kaplic. Kolejna faza rozbudowy kościoła farnego miała miejsce po wielkim pożarze miasta w 1503 roku. W 1547 roku w wyniku pożaru zawaliła się wieża. Odbudowano ją w 1594 roku, ale i ta runęła ostatecznie na skutek huraganu w 1711 roku i nigdy już nie została odbudowana. Począwszy od połowy XIV w. aż do roku 1755 fara znajdowała się pod zarządem Joannitów poznańskich. W 1610 roku posiadała już sześć kaplic i jedenaście ołtarzy. W czasie najazdu szwedzkiego w roku 1704 kościół został ograbiony przez wojska szwedzkie. W 1719 roku parafię objął ks. Szymon Wosiński, który przywrócił dawną świetność kościołowi. W okresie jego działalności wybudowano barokowy chór, odnowiono organy oraz postawiono ambonę. Pomyślny rozwój Kościoła trwał aż do rozbiorów. W czasie I wojny światowej dzwon ważący pierwotnie 52 cetnary, poświęcony patronce kościoła, odlany w 1505 roku skonfiskowali Prusacy, przetapiając go na cele wojenne, podobnie jak dwa mniejsze dzwony: św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty. Dzisiejszy kościół to gotycki, orientowany, murowany z cegły w układzie wendyjskim, halowy, trzynawowy, na rzucie nieregularnego prostokąta zamkniętego od wschodu.</p>

<p>3. Kościół pw. Ducha Świętego, nr rej. 7/32 z dnia 25 listopada 1932 roku. Kościół murowany, 2 poł. XV w., przebudowany ok. 1615-1620 r., zniszczony 1655 odbudowany k. XVII w., restaurowany 1972 r.</p>	 <p>Zlokalizowany był poza murami miasta - na Przedmieściu Poznańskim prawdopodobnie już przed 1385 rokiem. Fundatorem i dobroczyńcą świątyni i przyległego do niej przytułku był zarząd miejski. Kościół w stylu gotyckim, w obecnym kształcie zbudowany w połowie XV wieku, przebudowany w latach 1615-1620. Został spalony w czasie najazdu Szwedów w 1655 roku, i ponownie odbudowany w roku 1698. W czasie okupacji hitlerowskiej zamknięty i splądrowany, zamieniony na magazyn wojskowy, w 1944 roku ponownie otwarty jednak wyłącznie dla żołnierzy niemieckich. W 1385 roku przy kościele istniał przytułek dla starców i chorych zwany szpitalikiem Ducha św. W 1610 roku zapisano "Szpital św. Ducha stoi przy drodze do Poznania prowadzącej. Dom dla ubogich składa się z jednej izby ogrzewanej i komór: przy nim są obory, stajnie stodoły. Ubogich mieści się w nim dziesięciu. Mają własną rolę w rozkładzie ról miejskich, uprawiając ją własną czeladzią i zaprzęgiem".</p>
<p>4. Kościół pw. Św. Krzyża, rozebrany 1941 r., nr rej. 33 decyzja z dnia 25.11.1932r. Budynek nie istnieje, powstał pod koniec XVII wieku.</p>	 <p>Poświęcony i erygowany w 1412 roku, zlokalizowany poza murami miasta, na Przedmieściu Głogowskim. Na początku drewniany, splądrowany i spalony w 1655 roku w czasie najazdu szwedzkiego. Odbudowany w latach sześćdziesiątych XVII w. W wizytacji biskupiej Gnińskiego 1672-1683 napisano: "Kościół ten rozrzucony został aż do samych fundamentów podczas wojny szwedzkiej, lecz z dobroczynnych składek ludzi pobożnych, a nade</p>

		<p>wszystko z wsparcia szanowanego magistratu kościańskiego jako kolatora, powstał znowu z popiołów swoich". Przy kościele znajdował się szpital dla trędowatych. W II Rzeczypospolitej świątynia pełniła przez pewien czas funkcję kaplicy dla młodzieży gimnazjalnej. W latach okupacji hitlerowskiej zamknięty i splądrowany, w roku 1940 przeznaczony na magazyn wojskowy. W 1941 roku na podstawie decyzji niemieckiego starosty Helmuta Liese - kościół rozebrano do fundamentów, a cegłę z rozbiórki przeznaczono na budowę mieszkań. Opinii międzynarodowej usiłowano wmówić, że kościół ten padł ofiarą bomb.</p>
<p>5.</p>	<p>Kościół Ewangelicki, obecnie Biblioteka Miejska, nr rejestru 526/A decyzja z dnia 15.02.1955 r. Budynek murowany, 1839 – 1846, przebudowany po 1970 roku.</p>	

<p>6.</p>	<p>Prezbiterium kościoła pw. Pana Jezusa, nr rej. 116/531A z dnia 11 lutego 1955 r. murowany po 1666 r.,</p>	 <p>Historia obiektu wiąże się z obecnością na terenie miasta Zakonu Dominikanów. Klasztor i kościół p.w. św. Marii Magdaleny i św. Mikołaja pobudowano w 1410 roku za zgodą króla polskiego Władysława Jagiełły. W 1503 roku spłonął kościół i klasztor Dominikanów. Podczas najazdu szwedzkiego w 1655 roku kościół ponownie spłonął, a po 1666 roku Melchior Gurowski, starosta kościański, ufundował kaplicę, która do obecnych rozmiarów została rozbudowana w latach 1905-1908.</p> <p>Z historią kościoła związany jest otaczany szczególną czcią krucyfiks w ołtarzu głównym. Początkowo był on umieszczony w refektarzu klasztoru dominikańskiego, gdzie według przekazów odbywały się również rozprawy sądowe.</p> <p>Jak głosi podanie, podczas jednej z nich Chrystus z krzyża przemówił: "Sprawiedliwie sądźcie, synowie ludzcy". Z tą chwilą krzyż umieszczono w ołtarzu głównym i rozpoczęto oddawać mu szczególną cześć. Szybko też krzyż zasłynął cudami, głównie zaś licznymi przypadkami odzyskania zdrowia. Kościół p.w. św. Mikołaja został rozebrany po kasacie zakonu. Po odzyskaniu niepodległości kościół przejęli Redemptoryści (lata 1920-1930). W czasie okupacji hitlerowskiej kościół stanowił magazyn mebli.</p>
<p>7.</p>	<p>Kaplica cmentarna wraz z murem otaczającym dawny cmentarz ewangelicki, ul. Bączkowskiego 46, nr rej. 1314 A z dnia 30 czerwca 1992 r., 4 ćw. XIX w.</p>	

		
<p>8.</p>	<p>Cmentarz rzymsko - katolicki, nr rej. 968/A z dnia 4 maja 1981 r. XVIII – XIX w.</p>	
<p>9.</p>	<p>Pozostałości murów miejskich, nr rej. 506/1172A z dnia 17 lipca 1970 r. Murowane, XIV i XV w., wzmocnione wałami ziemnymi XVII w., częściowo rozebrane rozebrane XIX w.</p>	

<p>10. Ratusz, Rynek nr rej. 1335 A z dnia 10 września 1992 r., poł. XIX w. przebudowany na pocz. XX w.</p>	 A photograph of the town hall (Ratusz) in Kościan, a light-colored building with a prominent square tower topped with a spire. The building is situated on a paved square with some greenery and a street lamp in the foreground.
<p>11. Założenie przestrzenne i zespół budowlany Wojewódzkiego Szpitala Neuropsychiatrycznego, Al. Kościuszki 10, nr rej. 1313/A z dnia 3 czerwca 1992 r. zespół klasztorny: XV w., przebudowany XVII w. i w 1839r., wille szpitalne – 1893 – 1903r.</p>	 Two photographs related to the psychiatric hospital complex. The top one is an aerial view of a residential area with many houses and trees. The bottom one is a close-up of a large, multi-story brick building with a gabled roof and several windows, identified as the hospital villas.

Kościół i klasztor wzniesiono w latach 1605-1611, na miejscu pierwotnych zabudowań drewnianych z 1456 roku. Po kasacie zakonu w 1830 roku nastąpiła poważna przebudowa – m.in. powstały dwie wieże (1836 rok), z przeznaczeniem na dom poprawczy, a w 1866 roku – na szpital wojskowy. W 1893 roku utworzono tam zakład dla psychicznie chorych, a w 1898 roku – na miejscu klasztoru i ogrodów klasztornych – sanatorium dla nerwowo chorych. Najstarszym obiektem na terenie dzisiejszego Wojewódzkiego Szpitala Neuropsychiatrycznego w Kościanie im. Oskara Bielawskiego jest Kaplica Matki Boskiej Anielskiej.

Interesujące obiekty wewnątrz dawnego klasztoru to:

Dawny budynek klasztorny - murowany z cegły na rzucie prostokąta, dwupiętrowy, z sześciokondygnacyjnymi wieżami. Budynki szpitalne – zbudowane pod koniec XIX i na początku XX wieku. Są to budowle murowane z cegły ceramicznej, nieotynkowane, z mieszkalnym poddaszem. Dachy budynków są wielopołaciowe i kryte dachówką. W latach 1899-1901 powstały cztery budynki po północnej stronie alei lipowej (wille Pinel’a i Conolly’ego), dom dyrektora oraz szkoła (willa Mazurkiewicza). Dawne mury klasztorne – wzniesione około XVII wieku, murowane z cegły, otynkowane. Do dziś zachowały się ich fragmenty i koliste bastiony narożne.

		
<p>12.</p>	<p>Kaplica p.w. Matki Boskiej Anielskiej nr rej. 522 decyzja z dnia 18.02.1953r. Koniec XVII w., rozbudowana 1907 – 1909 r. (w założeniu urbanistycznym Wojewódzkiego Szpitala Neuropsychiatrycznego)</p>	 <p>Kaplica powstała z dawnego wczesnobarokowego prezbiterium. W okresie II Rzeczypospolitej kaplica służyła pacjentom Zakładu Psychiatrycznego. W czasie okupacji - w 1944 roku - w kaplicy odbywały się nabożeństwa dla katolickich żołnierzy niemieckich. Budynek, po zamordowaniu pacjentów, przeznaczono na koszary wojskowe. Świątynia jest zamknięta trójbocznie, trójprzęsłowa, nakryta sklepieniem kolebkowym z lunetami, na gurtach. Dach budynku jest dwuspadowy. Wewnątrz znajduje się ołtarz główny z 1780 roku oraz stalle dwudziestosiedzeniowe, wkomponowane w zamknięcie prezbiterium (z tego samego roku).</p>

<p>13. Budynek I Liceum Ogólnokształcącego Al. Kościuszki 3, nr rej. 1461 A. z dnia 11 października 1993 r., XX w.</p>	
<p>14. Fasada domu, Al. Kościuszki 6, nr rej. 1302 A z dnia 5 maja 1992 r. XX w.</p>	
<p>15. Willa ul. Młyńska 3, nr rej. 1644 A z dnia 16 października 1997 r. wybud. 1904r.</p>	

<p>16. Dom mieszkalny ul. Pilsudskiego 55/Grodziska 1, nr rej. 1270/A z dnia 27 maja 1992 r., 4 ćw. XIX w.</p>	
<p>17. Dom mieszkalny, Rynek 2, nr rej. 382/594A z dnia 26 maja 1969 r. Murowany, 1 ćw. XIX w., remontowany 1977 – 1978 r.</p>	
<p>18. Dom mieszkalny, Rynek 4, nr rej. 384/597A z dnia 26 maja 1969 r. Murowany, 1 poł. XIX w.</p>	

<p>19. Dom mieszkalny, Rynek 7, nr rej. 385/598A z dnia 26 maja 1969 r. Murowany, 1840 r.</p>	
<p>20. Dom mieszkalny, Rynek 13, nr rej. 386/599A z dnia 26 maja 1969 r. Murowany, 1850 r., częściowo przebudowany pocz. XX w.</p>	
<p>21. Dom mieszkalny, Rynek 14/15, nr rej. 387/600A z dnia 26 maja 1969 r.</p>	

<p>22. Dom mieszkalny, Rynek 18, nr rej. 183/642 A z dnia 1 kwietnia 1959 r. Murowany, 2 ćw. XVII w., rozbudowany, przebudowa parteru XIX w.</p>	
<p>23. Budynek mieszkalno – usługowy, Rynek 23, nr rej. 388/601/A decyzja z dnia 27.05.1969r.</p>	
<p>24. Dom mieszkalny, Rynek 24, nr rej. 399/602A z dnia 27 maja 1969 r. Murowany, 1 ćw. XIX w.</p>	

<p>25. Dom mieszkalny, Rynek 25, nr rej. 400/603A z dnia 27 maja 1969 r. Murowany, I poł. XIX w.</p>	
<p>26. Dom mieszkalny, Rynek 28, nr rej. 632/1561A z dnia 24 lipca 1974 r.</p>	
<p>27. Dom mieszkalny, Rynek 30, nr rej. 401/604A z dnia 27 maja 1969 r.</p>	

<p>28. Dom mieszkalny, Rynek 31, nr rej. 633/1562A z dnia 24 lipca 1974 r.</p>	
<p>29. Dom mieszkalny, Rynek 32, nr rej. 402/605A z dnia 27 maja 1969 r.</p>	
<p>30. Dom mieszkalny, ul. Szczepanowskiego 1, nr rej. 404/607A z dnia 27 maja 1969 r. (obecnie siedziba Ośrodka Pomocy Społecznej)</p>	

<p>31. Dom mieszkalny, ul. Szczepanowskiego 7, nr rej. 495/608A z dnia 27 maja 1969 r.</p>	
<p>32. Dom mieszkalny, ul. Szczepanowskiego 11, nr rej. 406/609A z dnia 27 maja 1969 r.</p>	
<p>33. Dom mieszkalny, ul. Szevska 16, nr rej. 407/610 A z dnia 27 maja 1969 r.</p>	

<p>34. Dom mieszkalny, ul. Wroclawska 4, nr rej. 403/606A z dnia 27 maja 1969 r. Murowany, XVIII – XIX w.</p>	
<p>35. Dom mieszkalny ul. Wyszyńskiego 1, nr rej. 411/614A z dnia 27 maja 1969 r.</p>	
<p>36. Dom mieszkalny, ul. Wyszyńskiego 18, nr rej. 412/615 A z dnia 27 maja 1969 r.</p>	

37. Zespół wodociągów przy ul. Czempińskiej 2 wraz z otoczeniem nr rej. 238/Wlkp/A z dnia 7 lipca 2005

<p>38.</p>	<p>Wiatrak Koźlak na Skwerze Krimpen, nr rej. 1098 A z dnia 29 lutego 1988 r.</p>	
<p>39.</p>	<p>Wiatrak Koźlak, ul. Kruczkowskiego, nr rej. 1096 A z dnia 29 lutego 1988 r.</p>	
<p>40.</p>	<p>Wiatrak Koźlak, ul. Podgórznej, nr rej. 1097 A z dnia 29 lutego 1988 r.</p>	

Źródło: Opracowanie własne

5.2.3. ZABYTKI STANOWIACE WŁASNOŚĆ GMINY MIEJSKIEJ **KOŚCIAN**

Ratusz

Fot.4. Ratusz na początku XX wieku

Źródło: Zbiory Muzeum Regionalnego w Kościanie

Pierwsza wzmianka o kościańskim ratuszu pochodzi z 1385 roku. Oznaczała ona jednak raczej władze miejskie, czy też skarb miejski, aniżeli budynek, czy też siedzibę.

Istnieją domniemania, że pierwotny ratusz stał w pobliżu północnego narożnika rynku. Jednak zdaniem urbanistów bardziej prawdopodobne było usytuowanie ratusza od początku w środku rynku. Od 1397 roku występują wzmianki, iż w ratuszu urządował sąd ziemski, między innymi w 1400 roku z udziałem króla Władysława Jagiełły.

Dzisiejszy ratusz wybudowany został na początku XIX wieku, a przebudowany w stylu eklektyczno - klasycyzującym w pierwszych latach XX wieku z inicjatywy niemieckiego burmistrza Stüwe według projektu inż. arch. Kazimierza Rucińskiego. Stanowi on bryłę trzykondygnacyjną, podpiwniczoną z dachem naczółkowym i czworokątną wieżą. W ramach tej modernizacji wykonano wewnętrzną sztukaterię, szczególnie bogatą w sali

głównej z plafonami i fasetami z wolim okiem, a na ścianach z pilastrami jońskimi. Zmieniono również główne wejście do ratusza, przenosząc je na przeciwną stronę, pod wieżę. W samej wieży zamontowano zegar wykonany przez firmę Weissa z Głogowa. Zegar ratuszowy został w 1993 roku poddany renowacji i remontowi. W trakcie remontu wieży odkryty został rękopis nieznanego autora, prawdopodobnie jednego z rzemieślników wykonujących prace remontowe, datowany na 28 sierpnia 1914 roku.

Wieża ratuszowa w okresie zaborów zwieńczona była orłem pruskim. Po odzyskaniu niepodległości orła zdjęto, umieszczając początkowo w jego miejsce krzyż, a następnie orła polskiego, nawiązującego do czasów jagiellońskich. Z kolei po napaści Niemiec hitlerowskich okupant usunął orła, umieszczając na wieży syrenę alarmową. Orzeł według wzoru z 1919 roku powrócił dopiero w 1993 roku.

Obecnie w kościańskim ratuszu mieści się Urząd Stanu Cywilnego oraz Muzeum Regionalne im. Henryka Florkowskiego.

Gimnazjum

Fot.5. Budynek Liceum Ogólnokształcącego w 1928 roku

Źródło: Zbiory Muzeum Regionalnego w Kościanie

Budynek w stylu neobarokowym został wzniesiony w 1928 roku jako gmach gimnazjum. Podczas okupacji niemieckiej w 1939 roku został przerobiony i dostosowany do wojennych potrzeb niemieckich. Pobierali w nim naukę wychowankowie podoficerskiej szkoły piechoty, mieściły się w nim także magazyny wojskowe. W 1944 roku budynek został

przebudowany na niemiecki szpital polowy. Po wojnie został wyremontowany i ponownie służył celom edukacyjnym. Obecnie mieści się w nim Liceum Ogólnokształcące im. Oskara Kolberga.

Budynek przy ul. Szczepanowskiego 1

Fot.6. Widok na północną pierzeję rynku

Źródło: Zbiory Muzeum Regionalnego w Kościanie

Budynek powstał w drugim ćwierćwieczu XIX wieku, stanowił przykład architektury klasycystycznej. Przez lata należał do Anny Grątkowskiej – wybitnej kościańskiej nauczycielki zesłanej w latach okupacji na Syberię. Swoją majątek przekazała na rzecz pomocy społecznej. W latach 90-tych XX wieku budynek został gruntownie przebudowany i rozbudowany. Obecnie w budynku położonym przy ul. Stanisława Szczepanowskiego 1 znajduje się Ośrodek Pomocy Społecznej.

Zespół Wodociągów

O budowie kompleksu wodociągowego w powiatowym Kościanie przesądziły dotkliwe kłopoty z wodą pitną, trwające w mieście praktycznie w ciągu całego XIX stulecia. Miejska wieża wodna stanowi integralny element kompleksu centralnego systemu wodociągowego Kościana powstałego w 1908 r. według projektu inż. Xavera Geislera. Kościańska wieża wodociągowa zaliczana jest do najoryginalniejszych pod względem architektonicznym tego typu obiektów w całym kraju. Jest to budowla czerpiąca z jednej strony z neogotyku wiktoriańskiego, z drugiej zaś stylistyce neorenesansowej. Mieszają się tu detale charakterystyczne dla neogotyku i neorenesansu, a nawet neoromanizmu. W skład

zespołu wodociągów wchodzą: wodociągowa wieża ciśnień, budynek stacji pomp i filtrów z odżelaziaczem oraz dom kierownika wodociągu.

Fot.7. Zespół Wodociągów Miejskich na początku XX wieku.

Źródło: Zbiory Muzeum Regionalnego w Kościanie

Konstrukcyjnie wieża zbudowana jest z trzech zasadniczych elementów: masywniejszego i niższego cokołu, wysokiego i zwężającego się uskokowo od wewnątrz ku górze trzonu oraz nadwieszanej nad nim dwufazowo głowicy ze zbiornikiem wodnym. Cokół otrzymał rzut kwadratowy o boku 8,76 m i został oblicowany kamieniem łamanym w wątku cyklopowym, a w narożach ujęty czerwonoceglanymi ząbkowanymi lizenami. W elewacji zachodniej zaprojektowano dekoracyjny i wysunięty przed lico muru portal, ukoronowany tondem z cyferblatem wodowskazu. Otwory okienne, rozmieszczone symetrycznie na wszystkich elewacjach, zostały ułożone w trzech pasach poziomych, przy czym w dwóch niższych przybrały formę triforiów.

Eksploatowana przez ponad 100 lat kościańska wieża, z końcem pierwszej dekady XX w. znajdowała się już w bardzo złym stanie technicznym i wymagała kapitalnego remontu. W 2010 roku po otrzymaniu środków z Unii Europejskiej rozpoczęto realizację projektu rewitalizacji wieży i przystosowania jej do nowych funkcji. Zasadnicze prace remontowo-modernizacyjne przeprowadzone zostały w latach 2012–2013. W efekcie bryła oraz elewacje budowli pozostały nienaruszone, a jedyną poważniejszą interwencją było dobudowanie

niewielkiego parterowego aneksu, zawierającego część socjalną oraz kameralną salkę konferencyjną. Niewątpliwie warto zwrócić uwagę również na umieszczone w szczycie dachu wieży, który otrzymał obrotowy wierzchołek, obserwatorium astronomiczne.

(Źródło: <http://wieza.koscian.pl>. Dzieje Kościana TOM I i II, pod redakcją Kazimierza Zimmiewicza, Kościan 2000, Kalendarium miasta Kościana, pod redakcją Piotra Bauera i Jerzego Zielonki, Kościan 2001)

5.2.4. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Tab.4. Wykaz stanowisk archeologicznych

Lp.	Nr stanowiska	Nr obszaru	Funkcja	Chronologia	Kultura
1.	24	59-25 (108)	osada	-	Łużycka
2.	25	59-25 (109)	nieokreślona	Wczesne średniowiecze Późne średniowiecze	-
3.	26	59-25 (110)	grodzisko	Wczesne średniowiecze Późne średniowiecze	-
4.	27	59-25 (111)	nieokreślona	o. rzymski II	-
5.	28	59-25 (112)	nieokreślona	-	-
6.	29	59-25 (113)	skarb	-	-
7.	30	59-25 (114)	Ślad osadn.	-	-
8.	31	59-25 (115)	śląd osadn.	Neolit	-
9.	32	59-25 (116)	śląd osadn. śląd osadn.	Neolit Wczesna epoka brązu	unietycka
10.	33	59-25 (117)	cmentarz cpl	nieokreślona	-
11.	34	59-25 (118)	cmentarz cpl	nieokreślona	-
12.	35	59-25 (119)	cmentarz cpl	nieokreślona	-
13.	36	59-25 (120)	nieokreślona	Epoka brązu	łużycka
14.	37	59-25 (126)	nieokreślona	Epoka brązu	-
15.	38	59-25 (127)	umocnienia	Późne średniowiecze	-
16.	39	59-25 (129)	Fragmety zabudowy	Późne średniowiecze	-

Źródło: Wielkopolski Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu, Delegatura w Lesznie,
Pl. Komeńskiego 6,

Zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy lub ruchomy, będący wynikiem działalności człowieka, złożony z powierzchniowych, podziemnych lub podwodnych nawarstwień kulturowych i ich wytworów albo śladów. Są to przede wszystkim pozostałości

terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom. Wpływ na to ma przede wszystkim rozwój techniki, intensyfikacja rolnictwa oraz rozwój przemysłu. Ze względu na rolę stanowisk archeologicznych informacje na temat ich lokalizacji są dostępne w instytucjach zajmujących się tematyką zabytków (tj. Urząd Miejski, Wojewódzki Konserwator Zabytków) i nie zostały w pełni upublicznione. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego na obszarach, na których występują stanowiska archeologiczne oraz w strefie ich ochrony wszelkie inwestycje oraz roboty ziemne na tych terenach wymagają przed uzyskaniem pozwolenia na budowę lub przed rozpoczęciem prac ziemnych prowadzenia prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Zgodnie z podpisaną w Malcie 16 stycznia 1992 roku Europejską konwencją o ochronie dziedzictwa archeologicznego zabytki archeologiczne podlegają ochronie przed całkowitym zaprzepaszczeniem możliwości ich ochrony i udokumentowania. Najważniejszym założeniem konwencji jest zapewnienie, że żadna inwestycja nie będzie niszczyła stanowisk archeologicznych. Następstwem tego jest przede wszystkim konieczność uwzględniania stanowisk archeologicznych w ocenach oddziaływania inwestycji na środowisko czy zwiększenie liczby wykopalisk ratowniczych.

Kościan nie stanowi wyodrębnionej jednostki geograficznej o wyraźnych granicach naturalnych czy określonego terytorium historycznego. Dla zrozumienia przemian osadniczych zachodzących na przełomie wieków należy odnieść się do terenu położonego w promieniu ok. 10 km od Kościana. Najstarsze ślady działalności człowieka w południowo zachodniej Wielkopolsce sięgają okresu wczesnego glacjału, kiedy to obszar ten porastała tundra a w miejscach obecnych jezior znajdowały się potężne bryły lodu. Na ziemiach tych występują znaleziska związane z łowcami reniferów. Początek holocenu – okresu polodowcowego charakteryzujący się ociepleniem klimatu i rozwojem zwartych formacji leśnych doprowadził do powstawania siedlisk społeczności mezolitycznych (środkowa epoka kamienia). Obok myślistwa znaczną rolę zaczęło odgrywać rybołówstwo i zbieractwo. Na południowy wschód od Kościana zlokalizowano na polodowcowych wydmach ślady obozowisk z późnego mezolitu, na których odkryto drobne narzędzia wykonane z krzemienia.

Początek nowej epoki – neolitu (młodszej epoki kamienia) wiąże się z osiedlaniem się ludności rolniczej, zajmującej się także hodowlą zwierząt. Jedną z tych grup związaną z tzw. kulturą ceramiki wstęgowej założyła swoje osiedla na czarnych i brunatnych ziemiach w

okolicy Kościana (wykopaliska w Białczu Starym). Kolejna kultura archeologiczna określana mianem pucharków lejkwatych zajmowała się hodowlą zwierząt domowych, uprawą roślin a także rybołówstwem i zbieractwem. Jej obecność w mikroregionie poświadczają liczne znaleziska, które koncentrują się głównie w Kielczewie i Racocie.

Ludność kultury amfor kulistych (III tysiąclecie p.n.e.) poza rolnictwem zajmowała się także hodowlą krów i trzody chlewnej, oparta była na sezonowych obozowiskach. Liczne znaleziska z tego okresu występują m.in. w Białczu Starym. Obok ludności kultury amfor kulistych pojawiły się gromady ludności ceramiki sznurowej, których obecność poprzez znaleziska zaobserwowano w Łękach Małych, gdzie odkryto pojedynczy grób tej kultury, z którego wydobyto naczynie gliniane i toporek kamienny.

Okolo 1800 – 1700 lat p.n.e. wykształciła się epoka brązu, której wyraźną koncentrację również zauważamy na terenach przyległych do Kościana. Liczne znaleziska skarbów brązowych tej kultury odnaleziono w Naclawiu czy Przysiece Polskiej. Na uwagę zasługuje również cmentarzysko kurhanowe w Łękach Małych, gdzie w jednym z grobów znaleziono berło sztyletowe.

Okolo 1400 lat p.n.e doszło do wykrystalizowania się wielkiej formacji kulturowej, zwanej epoką łużycką. Dzięki swojemu prawie tysiącletniemu trwaniu i przejściu przez wiele faz rozwojowych odegrała bardzo ważną rolę w przeobrażeniach osadniczych nie tylko wielkopolski ale także całego kraju. Znaczny rozwój demograficzny tej kultury sprawił, że jej znaleziska są bardzo powszechne. Występują w okolicach Kościana, w Bruszczewie, Czaczu czy Starym Bojanowie. W samym Kościanie możemy wyróżnić przynajmniej dwa znaleziska z tej kultury.

Okres rzymski (początek n.e.) to znaczny postęp gospodarczy, wzrost produkcji rolnej, rozwój produkcji rzemieślniczej oraz okres nawiązywania kontaktów z cywilizacją Imperium Rzymskiego. Nastąpił znaczny napływ monet rzymskich, które znaleziono na terenie Kościana, Bonikowa czy Naclawia. W Naclawiu zlokalizowano dwa cmentarzyska z tego czasu.

W okresie między VI a X wiekiem mikroregion kościański był stosunkowo gęsto zaludniony, co spowodowane było przede wszystkim sprzyjającymi warunkami klimatycznymi. Na szerszą skalę rozpoczęto uprawę zbóż i jarzyn. Zaczęła pojawiać się koncentracja grodów zachowanych w terenie w postaci grodzisk (Bonikowo, Kurza Góra, Nielęgowo). W okolicy Kościana zbadano także kilka osad otwartych m.in. w Racocie.

Dopiero w roku 1242 w dokumencie odnawiającym przywilej dla klasztoru Benedyktynów w Lubiniu zachowała się informacja o opolu kościańskim. Przez badaczy jest to uznawane za najstarszą wiadomość o istnieniu osady.

5.2.5. ZABYTKI RUCHOME

Tab.5. Wykaz zabytków ruchomych na terenie Gminy Miejskiej Kościan

Lp.	Obiekt	Nr rejestru	Data wpisu	Ilość obiektów w rejestrze
1	Kościół – parafia p.w. NMP Wniebowziętej	II -1/6/50	03.06.1950	62
		32/50/B	09.12.1970	
		144/B	07.01.1983	42
		233/B	05.02.1997	3
		nowy numer dla wszystkich obiektów 284/Wlkp/B	12.12.2012	
2	Kościół – parafia p.w. Ducha Świętego	106/296/B	27.09.1973	9
		nowy numer dla wszystkich obiektów 282/Wlkp/B	28.11.2012	
3	Kościół – parafia p.w. Pana Jezusa	105/295/B	27.09.1973	7
		nowy numer dla wszystkich obiektów 281/Wlkp/B	28.11.2012	
4	Kaplica p.w. NMP Anielskiej - szpital	101/286/B	11.06.1973	5
		nowy numer dla wszystkich obiektów 280/Wlkp/B	28.11.2012	

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z art. 3 pkt 1 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami „zabytek ruchomy” to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością, stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania zabytki ruchome będące w szczególności dzieła sztuki bądź rzemiosła artystycznego jako elementy wyposażenia budynków lub przestrzeni otwartych a

także pojazdy, narzędzia, numizmaty i pamiątki militarne. Są to również instrumenty muzyczne oraz pamiątki po wybitnych osobach.

Zabytki ruchome obecne na terenie Kościana to obiekty wpisane do rejestru zabytków, stanowiące wyposażenie kościołów. Ze względu na ich szczególną wartość i ochronę nie podano szczegółowego wykazu obiektów a jedynie wskazano w których kościołach się znajdują.

5.2.6. STAN ZACHOWANIA ZABYTKÓW

Stan zachowania zabytków został przedstawiony na podstawie Raportu o stanie zabytków na terenie miasta Kościan z 2004 roku sporządzonym przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu, Delegatura w Lesznie oraz na podstawie własnych obserwacji i ocen w 2012 roku.

Tab.6. Stan zachowania zabytków

Lp.	Nazwa zabytku	Własność	Stan zachowania wg raportu Wojewódzkiego konserwatora Zabytków z 2004 roku	Stan zachowania wg oceny autora z 2013 roku
1	Założenie urbanistyczne miasta Kościana		2	3
2	Kościół pw. NMP Wniebowziętej	Kościelna	5	4
3	Kościół pw. Ducha Św.	Kościelna	4	4
4	Kościół pw. Św. Krzyża	-	Nie istnieje	Nie istnieje
5	Kościół Ewangelicki	Gminy (oddane w użytkowanie wieczyste)	3	3
6	Kościół pw. Pana Jezusa	Kościelna	5	4
7	Kaplica cmentarna z murem otaczającym dawny cmentarz ewangelicki ul. Bączkowskiego 46	Kościelna	5	4
8	Cmentarz rzymskokatolicki	Kościelna	4	4

9	Pozostałości murów miejskich		3	3
10	Ratusz	Gminy	5	4
11	Założenie przestrzenne i zespół budowlany Wojewódzkiego Szpitala Neuropsychiatrycznego	Szpitala, prywatna	5	4
12	Kaplica p. w. Matki Boskiej Anielskiej	Kościelna	4	4
13	Budynek Liceum Ogólnokształcącego	Gminy	4	4
14	Fasada domu - al. Kościuszki 6	Prywatna	4	4
15	dom, ul. Młyńska 3	Prywatna	4	4
16	dom, ul. Piłsudskiego 55/Grodziska 1	Prywatna	4	4
17	dom, Rynek 2	Prywatna	4	3
18	dom, Rynek 4	Prywatna	4	3
19	dom, Rynek 7	Prywatna	5	4
20	dom, Rynek 13	Prywatna	4	4
21	dom, Rynek 14/15	Prywatna	5	5
22	dom, Rynek 18	Prywatna	3	3
23	dom, Rynek 23	Prywatna	5	5
24	dom, Rynek 24	Prywatna	3	5
25	dom, Rynek 25	Prywatna	5	5
26	dom, Rynek 28	Prywatna	5	5
27	dom, Rynek 30	Prywatna	5	5
28	dom, Rynek 31	Prywatna	5	5
29	dom, Rynek 32	Prywatna	5	5
30	dom, ul. Szczepanowskiego 1	Gminy	5	5
31	dom, ul. Szczepanowskiego 7	Prywatna	4	3
32	dom, ul. Szczepanowskiego 11	Prywatna	3	5
33	dom, ul. Szewska 16	Prywatna	3	4
34	dom, ul. Wrocławska 4	Prywatna	3	3
35	dom, ul. Wyszyńskiego 1	Prywatna	5	5
36	dom, ul. Wyszyńskiego 18	Kościelna	5	5

37	Zespół wodociągów przy ul. Czempieńskiej 2	Gminy	-	4
38	Wiatrak, Skwer Krimpen	Prywatna	4	4
39	Wiatrak, ul. Kruczkowskiego	Prywatna	4	2
40	Wiatrak, ul. Podgórna	Prywatna	4	2

Źródło: Opracowanie własne

Legenda:

1. Bardzo zły
2. Zły
3. Dostateczny
4. Dobry
5. Bardzo dobry

Kondycja techniczna kościański zabytków jest zadowalająca. Wprawdzie tylko nieliczne nie wymagają prac remontowych, ale znaczna część obiektów zachowana jest w stanie dobrym, co niewątpliwie jest zasługą ich właścicieli. Większość budynków wymaga jedynie drobnych prac remontowych i bieżącej konserwacji.

Obiekty sakralne to najlepiej zachowana grupa obiektów zabytkowych w mieście. Wynika to przede wszystkim z faktu ciągłego użytkowania oraz regularnych prac remontowych.

Historyczny zespół urbanistyczny zachowany jest w stanie dostatecznym - rozplanowanie placów, ulic i dróg zmienione zostało w niewielkim stopniu, historyczna zabudowa zachowana w 80 %. Zmianie, w ramach zabudowy, ulegają jej poszczególne elementy, takie jak stolarka drzwiowa i okienna oraz pokrycie dachowe.

Najliczniejszą grupą obiektów zabytkowych są budynki mieszkalne. W tej grupie przewagę stanowią kamienice, które przez lata były niszczone przez lokatorów kwaterunkowych w związku z wprowadzoną w Polsce po wojnie publiczną gospodarką lokalami. Dopiero w latach 90-tych XX wieku, właściciele zaczęli przywracać budynkom ich dawną świetność poprzez przeprowadzanie remontów i konserwacji.

5.2.7. GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW

Zabytki wpisane do rejestru oraz obiekty o wartości lokalnej stanowią Gminną ewidencję zabytków. Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

ewidencja jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami. Burmistrz prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. Aktem prawnym, który reguluje zasady prowadzenia ewidencji zabytków przez poszczególne organy jest Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. Rozporządzenie określa szczegółowo jak powinna wyglądać karta ewidencyjna i adresowa zabytku, zasady, na podstawie których obiekt zostaje wpisany bądź wykreślony z ewidencji oraz sposób gromadzenia zbioru dokumentów dla obiektów objętych ewidencją.

Obiekty ujęte w ewidencji mogą podlegać ochronie w dwojaki sposób: poprzez obszarowy wpis do rejestru zabytków oraz poprzez ustalenia dotyczące ochrony zapisane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Gminna ewidencja zabytków Miasta Kościana została przyjęta zarządzeniem nr 640/14 Burmistrza Miasta Kościana z dnia 18 września 2014 roku.

Ryc.4. Wzór karty Gminnej ewidencji zabytków.

KARTA GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW			NR 2	
1. OBIEKT – Kościół p. w. NMP Wniebowziętej		5. MIEJSCOWOŚĆ – Kościan		
2. OBECNA FUNKCJA – kościół		3. MATERIAŁ – cegła	6. GMINA – Gmina Miejska Kościan	
21. FOTOGRAFIA:		4. DATOWANIE – XIV w.		
				7. POWIAT – kościański
				8. WOJEWÓDZTWO – wielkopolskie
		9. KOD POCZTOWY – 64-000		
		10. ADRES ul. Kościelna 1		
		11. LOKALIZACJA Centralna część miasta, na terenie założenia urbanistycznego miasta Kościana.		
		12. LOKALIZACJA ARCHEOLOGICZNA Nr obszaru AZP: Nr stanowiska na obszarze AZP: Nr stanowiska w miejscowości:		
		13. NR EWIDENCYJNY DZIAŁKI: 2123		
		14. WŁASNOŚĆ – Parafia Rzymsko-Katolicka pod wezwaniem NMP Wniebowziętej w Kościanie		
		15. RODZAJ UŻYTKOWANIA – kościół		
		16. INFORMACJA O OCHRONIE Nr i data wpisu do rejestru zabytków: nr rej. 6/31A decyzja z dnia 25.02.1932 r. Zapis w mpzp: Brak mpzp Inne: mpzp w trakcie opracowywania.		
		18. RODZAJE ZAGROZEN		
17. STAN ZACHOWANIA: Dobry		19. WPISUJĄCY DANE: Katarzyna Bąkowska	20. DATA WYKONANIA EWIDENCJI: 2012-11-16	

Źródło: Opracowanie własne.

W Gminnej ewidencja zabytków Miasta Kościana z 2014 roku wyszczególniono 170 kart obiektów. Ich szczegółowy wykaz przedstawiony został w poniższej tabeli.

Tab.7. Obiekty wpisane do Gminnej ewidencji zabytków

obiekt	adres	Nr karty
TOM I		
OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW		
założenie urbanistyczne miasta		1
kościół p.w. NMP Wniebowziętej	ul. Kościelna 1	2
Kościół p.w. Ducha Św.	ul. Piłsudskiego 34	3
Kościół p.w. Św. Krzyża	nie istnieje	4
Kościół ewangelicki (biblioteka)	ul. Wrocławska 28b	5
prezbiterium kościoła p.w. Pana Jezusa	Pl Niezlomnych 1	6
kaplica cmentarna wraz z murem otaczającym dawny cmentarz ewangelicki	ul. Bączkowskiego 46	7
cmentarz rzymsko - katolicki	ul. Bączkowskiego 20	8
pozostałości murów obronnych	ul. Wały Żegockiego	9
Ratusz	ul. Rynek 1	10
Założenie przestrzenne i zespół budowlany Wojewódzkiego Szpitala Neuropsychiatrycznego	Al.. Kościuszki 10	11
Kaplica p.w. Matki Boskiej Anielskiej	Al.. Kościuszki 10	12
Liceum Ogólnokształcące	Al.. Kościuszki 3	13
fasada budynku	Al.. Kościuszki 6	14
willa miejska	ul. Młyńska 3	15
budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego/Grodziska	16
budynek mieszkalny	ul. Rynek 2	17
budynek mieszkalny	ul. Rynek 4	18
budynek mieszkalny	ul. Rynek 7	19
budynek mieszkalny	ul. Rynek 13	20
budynek mieszkalny	ul. Rynek 14/15	21
budynek mieszkalny	ul. Rynek 18	22
budynek usługowy	ul. Rynek 23	23
budynek mieszkalny	ul. Rynek 24	24
budynek mieszkalny	ul. Rynek 25	25
budynek mieszkalny	ul. Rynek 28	26
budynek mieszkalny	ul. Rynek 30	27
budynek mieszkalny	ul. Rynek 31	28
budynek mieszkalny	ul. Rynek 32	29
budynek mieszkalny	ul. Szczepanowskiego 1	30
budynek mieszkalny	ul. Szczepanowskiego 7	31
budynek mieszkalny	ul. Szczepanowskiego 11	32
budynek mieszkalny	ul. Szewska 16	33
budynek mieszkalny	ul. Wrocławska 4	34

budynek mieszkalny	ul. Wyszyńskiego 1	35
budynek mieszkalny	ul. Wyszyńskiego 18	36
wodociągi miejskie	ul. Czempieńska 2	37
wiatrak koźlak	Skwer Krimpen	38
wiatrak koźlak	ul. Wiatraczna	39
wiatrak koźlak	ul. Wichrowa	40
OBIEKTY O WARTOŚCI LOKALNEJ		
kolejowa wodociągowa wieża ciśnień	ul. Dworcowa	41
kaplica miłosierdzia p.w. Św. Zofii	ul. Wyszyńskiego 18	42
zespół starostwa	Al. Kościuszki 22	43
sąd	Pl. Niezłomnych 2	44
szpital im. Teodora Dunina	ul. Szpitalna 7	45
szpital dla starców Św. Krzyża	Al. Kościuszki 25	46
gimnazjum dla dziewcząt	ul. Konopnickiej 1	47
szkoła	ul. Mickiewicza 1	48
poczta	Al. Kościuszki 11	49
siedziba Bractwa Kurkowego	Pl. Wolności 21	50
zespół Kościoła p.w. NMP Wniebowziętej	ul. Kościelna 1	51
Dom Misjonarzy	ul. Masztalerza 2	52
Cmentarz, kwatery żołnierzy radzieckich	Ul. Bączkowskiego	53
Cmentarz poewangelicki	Ul. Bączkowskiego	54
Park Miejski	Koszewskiego/Marcinkowskiego	55
Zespół Rzeźni Miejskiej	ul. Sienkiewicza 22	56
spichlerz	ul. Szewska 3	57
młyn	ul. Młyńska 12	58
zespół budynków po byłej Cukrowni	ul. Naclawska 15	59
budynek administracyjny	ul. Naclawska 15	59A
magazyn cukru	ul. Naclawska 15	59B
kotłownia	ul. Naclawska 15	59C
brama	ul. Św. Jana 7	60
dom	ul. Bączkowskiego 14	61
dom	ul. Bączkowskiego 16	62
dom	ul. Bączkowskiego 18	63
dom	ul. Bernardyńska 3	64
dom	ul. Bernardyńska 12	65
dom	ul. Bernardyńska 31	66
dom	ul. Garbarska 7	67
dom	ul. Gostyńska 1	68
dom	ul. Św. Jana 2	69
dom	ul. Kilińskiego 3	70
dom	ul. Kościelna 3	71
dom	ul. Kościelna 5	72
dom	Al. Kościuszki 5	73
dom	Al. Kościuszki 5a	74
dom	Al. Kościuszki 8	75
dom	Al. Kościuszki 13	76

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta Kościana na lata 2014-2017

dom	Al. Kościuszki 15	77
willa (burmistrzówka)	Al. Kościuszki 23	78
willa	Al. Kościuszki 27	79
willa	Al. Kościuszki 29	80
willa	Al. Kościuszki 30	81
willa	Al. Kościuszki 34	82
dom	ul. Maya 4	83
dom	ul. Maya 7	84
dom	ul. Maya 8	85
dom	ul. Maya 9	86
dom	ul. Maya 10	87
dom	ul. Maya 12	88
dom	ul. Maya 15	89
dom	ul. Maya 17	90
willa	ul. Nadobrzańska 3	91
dom	Pl. Paderewskiego 11	92
dom	Pl. Paderewskiego 16/17	93
TOM II		
dom	ul. Piłsudskiego 10	94
dom	ul. Piłsudskiego 12	95
dom	ul. Piłsudskiego 19	96
dom	ul. Piłsudskiego 20	97
dom	ul. Piłsudskiego 25	98
dom	ul. Piłsudskiego 27	99
dom	ul. Piłsudskiego 31	100
dom	ul. Piłsudskiego 33	101
dom	ul. Piłsudskiego 36	102
dom	ul. Piłsudskiego 42	103
dom	ul. Piłsudskiego 43	104
dom	ul. Piłsudskiego 44	105
dom	ul. Piłsudskiego 45	106
dom	ul. Piłsudskiego 48	107
dom	ul. Piłsudskiego 50	108
dom	ul. Poznańska 6	109
dom	ul. Poznańska 19	110
dom	ul. Rynek 29	111
dom	ul. Rynek 3	112
dom	ul. Rynek 5	113
dom	ul. Rynek 8	114
dom	ul. Rynek 9	115
dom	ul. Rynek 11	116
dom	ul. Rynek 12	117
dom	ul. Rynek 16	118
dom	ul. Rynek 19	119
dom	ul. Rynek 22	120
dom	ul. Strzelecka 11	121

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta Kościana na lata 2014-2017

dom	ul. Strzelecka 12	122
warsztat wędliniarski	ul. Bernardyńska 1	123
dom	ul. Surzyńskiego 4	124
dom	ul. Surzyńskiego 10	125
olejarnia obecnie magazyn	ul. Surzyńskiego 11	126
dom	ul. Surzyńskiego 13	127
willa	ul. Surzyńskiego 14	128
dom	ul. Surzyńskiego 15	129
dom	ul. Surzyńskiego 19	130
budynek skupu bydła	ul. Surzyńskiego 26	131
dom	ul. Surzyńskiego 30	132
dom	ul. Surzyńskiego 32	133
dom	ul. Surzyńskiego 44	134
dom	ul. Szczepanowskiego 9	135
dom	ul. Szczepanowskiego 10	136
dom	ul. Szczepanowskiego 14	137
dom-budynek gospodarczy	ul. Szczepanowskiego 23	138
dom	ul. Szewska 2	139
dom	ul. Szewska 34	140
dom-budynek gospodarczy	ul. Szewska 40	141
dom	ul. Św. Ducha 3	142
dom	ul. Św. Ducha 4	143
dom	ul. Św. Ducha 7	144
willa	ul. Św. Ducha 20	145
dom	Pl. Wolności 7	146
dom	Pl. Wolności 8	147
dom	Pl. Wolności 12	148
dom	Pl. Wolności 13	149
dom	Pl. Wolności 14	150
dom	Pl. Wolności 15	151
dom	Pl. Wolności 16	152
dom	Pl. Wolności 17	153
dom	Pl. Wolności 18	154
dom	Pl. Wolności 20	155
dom	Pl. Wolności 24	156
dom	Pl. Wolności 25	157
dom	Pl. Wolności 26	158
dom	Pl. Wolności 27	159
dom	ul. Wrocławska 2	160
dom	ul. Wrocławska 5	161
dom	ul. Wrocławska 6	162
dom	ul. Wrocławska 7	163
dom	ul. Wrocławska 15	164
dom	ul. Wrocławska 24	165
dom	ul. Wrocławska 26	166
dom	ul. Wyszyńskiego 4	167

dom	ul. Zacisze 1	168
olejarnia - magazyn	ul. 27 Stycznia 5	169
Dom rektora niemieckiej gminy wyznaniowej - plebania	Pl. Niezłomnych 2	170

Źródło: Opracowanie własne

W najbliższym czasie zostaną podjęte działania zmierzające do opracowania przez gminę ewidencji zabytków archeologicznych zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej, gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. Do końca obowiązywania niniejszego programu taka ewidencja zostanie sporządzona.

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY.

ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ.

Analiza SWOT jest jedną z najpowszechniejszych i najpopularniejszych metod wykorzystywanych jako narzędzie analizy strategicznej. Głównym celem analizy jest określenie aktualnej pozycji badanego przedmiotu i jej perspektyw, a wraz z tym najlepszych strategii postępowania. Nazwa SWOT pochodzi od pierwszych liter angielskich słów, które określają cztery grupy czynników podlegających analizie: strengths – mocne strony, weaknesses – słabe strony, opportunities – szanse, threats – zagrożenia.

6.1. SILNE STRONY

- duża liczba obiektów zabytkowych,
- bogata historia miasta,
- atrakcyjny krajobraz kulturowy i naturalny,
- brak obiektów szczególnie szkodliwych dla środowiska,
- działalność Muzeum Regionalnego im. Henryka Florkowskiego,
- obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla Miasta Kościana,

- obowiązujący Program rewitalizacji obszarów miejskich i przemysłowych miasta Kościana na lata 2010 – 2015,
- bogata gama imprez promocyjnych i artystycznych,
- dogodne położenie turystyczne – niewielka odległość do Poznania, linia kolejowa E59, projektowana S5,
- aktualizowana na bieżąco Gminna ewidencji zabytków.

6.2. SLABE STRONY

- niewystarczająco dobry stan techniczny znacznej części obiektów zabytkowych, będących w posiadaniu osób prywatnych,
- słabo rozwinięta baza noclegowa,
- ograniczona promocja zasobów dziedzictwa kulturowego gminy jako produktu turystycznego,
- niewystarczające środki finansowe na konserwację i renowację obiektów zabytkowych,
- niewystarczająca świadomość społeczna o konieczności należytego dbania o zabytki,
- brak zainteresowania inwestorów obiektami zabytkowymi wynikające z wysokich kosztów realizacji inwestycji tego typu,
- niewystarczające działania promocyjne w dziedzinie ochrony i opieki nad zabytkami,
- występujące obszary przemysłowe wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych.

6.3. SZANSE

- rozwój turystyki,
- budowa szlaków turystycznych w porozumieniu z innymi jednostkami samorządu terytorialnego,
- pozyskiwanie funduszy na działania strukturalne dotyczące ochrony zabytków,
- edukacja w dziedzinie ochrony zabytków,

- przystąpienie do Wielkopolskiej Organizacji Turystycznej.

6.4. ZAGROŻENIA

- pogarszający się stan techniczny obiektów zabytkowych,
- brak działań ze strony właścicieli prywatnych w celu pozyskania środków na ochronę zabytków,
- brak inwestorów zainteresowanych rewitalizacją obiektów zabytkowych, ze względu na obostrzenia związane z tego typu inwestycją,
- brak zachęt do tworzenia bazy noclegowej.

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

PRIORYTET I	
Ochrona obiektów zabytkowych i budynków o wartościach lokalnych	
KIERUNKI DZIAŁAŃ	
Prace konserwatorskie i restauratorskie	Środki finansowe
ZADANIA	
<ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy budynkach wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Gminy Miejskiej Kościan – pozyskiwanie i gromadzenie materiałów dotyczących obiektów zabytkowych, dokumentów archiwalnych – organizowanie prac związanych z poszukiwaniem lokalizacji zamku, przebiegiem murów obronnych – współpraca z Towarzystwem Miłośników Ziemi Kościańskiej, – współpraca z regionalistami 	<ul style="list-style-type: none"> – podejmowanie starań o pozyskiwanie środków zewnętrznych na renowację zabytków, – udzielanie dotacji z budżetu Gminy Miejskiej Kościan na konserwację i renowację zabytków wpisanych do rejestru,

<p>zajmującymi się historią miasta,</p> <ul style="list-style-type: none"> – podejmowanie działań zmierzających do zakwalifikowania obiektów o wartościach lokalnych zagrożonych zniszczeniem lub utratą wartości zabytkowych jako zabytki i wpisanie ich do rejestru (wnioski do konserwatora zabytków o wpis do rejestru) – zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą poprzez montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom – przeprowadzenie systematycznych kontroli stanu technicznego budynków stanowiących własność gminy – opracowanie długoplanowego planu remontów zabytków znajdujących się w zasobach gminy 	
Okres realizacji:	Do końca obowiązywania niniejszego programu

PRIORYTET II		
Kształtowanie świadomości mieszkańców, edukacja w dziedzinie ochrony zabytków		
KIERUNKI DZIAŁAŃ		
Popularyzacja wiedzy o regionie	Edukacja na poziomie szkolnym	Rozpowszechnianie informacji o zabytkach
ZADANIA		
– współpraca z Muzeum	– organizowanie lekcji	– wydawanie

<p>Regionalnym im. Henryka Florkowskiego w Kościanie,</p> <ul style="list-style-type: none"> - przygotowywanie wykładów dla mieszkańców na temat historii miasta i obiektów zabytkowych - współpraca międzywydziałowa w Urzędzie Miejskim 	<p>muzealnych dla dzieci i młodzieży</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizowanie konkursów propagujących tematykę opieki nad zabytkami (np. konkursy plastyczne w organizowane w szkołach 	<p>materiałów promocyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> - promocja poprzez umieszczanie informacji o zabytkach na stronie internetowej miasta - współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w sprawie zasad ochrony zabytków
Okres realizacji:		Do końca obowiązywania niniejszego programu

PRIORYTET III
Kształtowanie krajobrazu kulturowego
KIERUNKI DZIAŁAŃ
Dążenie do zachowania ładu przestrzennego
ZADANIA
<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (Plan Śródmieście) - wskazanie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego szczególnej ochrony zabytkowego centrum, - kształtowanie rozwoju miasta w oparciu o historię, - realizacja założeń wizji strategicznej, - dbanie o ład przestrzenny, szczególnie poprzez ustalanie warunków zabudowy i

<p>opracowywanie planów miejscowych,</p> <ul style="list-style-type: none"> – walka z samowolami budowlanymi, – wdrażanie zapisów programu rewitalizacji, – określenie zasad i ich konsekwentne przestrzeganie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na zabytkach,
<p>Okres realizacji: Do końca obowiązywania niniejszego programu</p>

PRIORYTET IV	
Dziedzictwo kulturowe miasta jako element rozwoju turystyki	
KIERUNKI DZIAŁAŃ	
Kościan jako miejsce atrakcyjne turystycznie	Opracowania graficzne, organizacja imprez kulturalnych
ZADANIA	
<ul style="list-style-type: none"> – utworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej, – umieszczanie na budynkach tabliczek z informacją o zabytku, – organizowanie spacerów po mieście, wykładów poświęconych historii, – dążenie do umocnienia historycznego centrum miasta – uruchomienie przystani kajakowej 	<ul style="list-style-type: none"> – opracowanie mapy z zaznaczonymi obiektami zabytkowymi, – organizowanie imprez sportowych i kulturalnych w porozumieniu z Gminą Kościan czy Powiatem Kościańskim (np. rajdy rowerowe)
Okres realizacji:	Do końca obowiązywania niniejszego programu

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania określone w Gminnym programie opieki nad zabytkami miasta Kościana wykonywane będą przy pomocy następujących instrumentów:

- prawnych – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stref ochrony konserwatorskiej, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- finansowych obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich, remontowych i archeologicznych przy obiektach zabytkowych będącą własnością gminy lub znajdujących się w trwałym zarządzie jej jednostek lub zakładów budżetowych, korzystanie z programów uwzględniających z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, w zależności od możliwości finansowych gminy,
- koordynacji obejmujących między innymi realizację zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w dokumentach strategicznych województwa wielkopolskiego
- społecznych obejmujących między innymi działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,
- kontrolnych obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta Kościana, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Miejskiej Kościana, w celu przyjęcia go uchwałą. Program został opracowany na okres 4 lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Burmistrz Miasta Kościana będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań programu i przedstawi je Radzie Miejskiej.

10. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINE ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku spoczywa na właścicielu lub posiadaczu zabytku.

Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane z następujących źródeł:

- z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego,
- z budżetu Gminy Miejskiej Kościan,
- z dotacji unijnych,
- środki Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- darowizny,
- środki własne właścicieli obiektów,
- inne środki przewidziane prawem.

Wymienione źródła finansowania są jedynie wskazówką dla właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe informacje dotyczące warunków i zasad udzielania dofinansowania dostępne są na stronach internetowych instytucji udzielających pomocy finansowej.

Prowadzenie i finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest zadaniem własnym gminy. Może ono odbywać dwutorowo, z jednej strony poprzez opiekę nad zabytkami stanowiącymi własność gminy, z drugiej poprzez przyznanie dotacji na renowację i odbudowę zabytków.

W budżecie Gminy Miejskiej Kościan na rok 2014 na dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych przekazane jednostkom nie zaliczonym do sektora finansów publicznych przeznaczono kwotę 35 000,00 zł, z czego 10 000,00 na dofinansowanie wymiany siedmiu okien w elewacji frontowej budynku przy ul. Wyszyńskiego 18, a 25 000,00 na remont i przebudowę budynku mieszkalno usługowego przy ul. Rynek 32. Dotacje udzielane są zgodnie z uchwałą nr XXVIII/289/13 Rady Miejskiej Kościana z dnia 19 grudnia 2013 roku w sprawie udzielenia dotacji w 2014 roku na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków.

Ponadto zabezpieczone zostały środki finansowe na bieżące konserwacje i naprawy obiektów stanowiących własność Gminy Miejskiej. Środki te przeznaczone zostaną na bieżące konserwacje i naprawy takie jak: naprawa sprzętu ppoż., naprawy ślusarskie, dekarские, konserwacja piecy c.o. W roku 2014 nie przewiduje się dużych inwestycji w budynkach zabytkowych stanowiących własność gminy, za wyjątkiem budynku Ratusza.

Zaplanowane zostały następujące zadania remontowe:

- 1) budowa systemu sygnalizacji pożaru w budynku Ratusza w Kościanie – zadanie na rok 2014, kwota zaplanowana 60 000,00 zł
- 2) budowa systemu oddymiania pożarowego budynku Ratusza w Kościanie – zadanie na lata 2014 – 2015, kwotę 30 000,00 zaplanowano na rok 2014, kwotę 170 000,00 zł na rok 2015.
- 3) Przebudowa holu Ratusza - zadanie na lata 2014 – 2015, kwotę 10 000,00 zł zaplanowano na rok 2014, kwotę 90 000,00 zł na rok 2015.

Dalsze prace będą uzależnione od kondycji budżetu gminy. Postulowane jest systematyczne przekazywanie środków na tego typu remonty i inwestycje z budżetu Gminy Miejskiej Kościan.

11. INSTYTUCJA ZARZĄDZAJĄCA GMINNYM PROGRAMEM OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Jednym z elementów niezbędnych do realizacji celów Gminnego programu opieki nad zabytkami jest wskazanie instytucji odpowiedzialnej za zarządzanie całością spraw związanych z ochroną zabytków w gminie. Prace związane z zebraniem potrzebnych materiałów i opracowaniem Programu zostały wykonane przez Wydział Gospodarki Przestrzennej i Mienia Gminnego Urzędu Miejskiego Kościana. Wskazanie Wydziału jako instytucji zarządzającej Programem Opieki zapewni kontynuację prac nad ochroną zabytków w mieście.

Zakres zadań Wydziału jako instytucji zarządzającej obejmuje przede wszystkim:

- ustalenie zasad i kryteriów realizacji Programu,
- przygotowanie i wdrożenie planu działań w zakresie informacji i promocji Programu,
- aktualizację Programu,
- dokonanie okresowej oceny realizacji założeń Programu.

12. SYSTEM MONITOROWANIA

Program monitorowany będzie przez merytoryczną komórkę Urzędu Miejskiego. Stała obserwacja oraz analiza stopnia zaawansowania realizacji celów Programu będzie obejmowała:

- bieżący monitoring uwzględniający stan zachowania zabytków, stosunki własnościowe,
- ocenę prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych
- ocenę realizacji programu edukacji, promocji, rozwoju turystyki, współpracy z instytucją kultury,
- ocenę kontaktu z właścicielami obiektów zabytkowych.

Analiza dokonywana będzie co 2 lata przez Burmistrza Miasta Kościana i przedłożona Radzie Miejskiej. Po 4 latach Program zostanie zaktualizowany i ponownie przedłożony Radzie Miejskiej Kościana.